

3. c. t.

KATZELNOU!

14. jaan. 1928.

Nr. 1.

Hind 30 senti.

KAITSE KODU!

EESTI KAITSELIIDU HÄÄLEKANDJA
ILMVB KAKS KORDA KVVJ

IV AASTAKÄIK

Nr. 1

14. JAANUARIL 1928

Väljaandja: Kaitseliidu staap.

Vastutav toimetaja: V. Neggo.

Tellimishind: aastas 6 krooni, poolaastas 3 krooni, veerandaastas 1 kroon 50 senti, kuus 50 senti.

Huulutuste hinnad. 1/1 lehek. 40 krooni, 1/2 lehek. 20 krooni, 1/4 lehek. 10 krooni ja 1/8 lehek. 5 krooni Esimese kaane siseküljel 50%, tagumise kaane välisküljel 100% kallim.

Toimetus ja talitus: Tallinnas, Kaarli tän. 8, Kaitseliidu staabis. Telef. 370. Toimetuse kõnetunnid igal äripäeval kella 1/2 9—10 h.

Tänases numbris: Kaitseliiduülevaade käskkiri uueks aastaks. — 1928. Lootusi, soove, töotusi. — Uus aasta. — Naiskodukaitse sihtjooned. — Naiskodukaitse kongressil 3. ja 4. jaan. 1928. a. vastuvõetud resolutsioonid. — Tänapäeva Eesti ilukirjandus. — Mehe surm. Emajõe legend. — Märkeid J. Neggo-Võssokotsky kirjutuse „Näiteid ja näpunäiteid“ puhul. — «Kaitse Kodu!» loterii tagajärjed. — Suusafamine. — Aadete teenistusse! — Esimesed nädalad. — Male. — Naljad.

Kaitseliiduülevaade käskkiri uueks aastaks.

Seisame uue aasta lävel.

Uus aasta nõuab uusi kavatsusi ja ettevõtteid, uus aasta nõuab uusi tegusid.

Kättejõudev uus aasta on erilise tähendusega Eesti rahvale, sest ta alustab uut aastakümnet Eesti maa ja rahva iseisvas elus. Seepärast nõuab ta kõigilt Eesti poegadelt ja tütardelt kahekordset teguvõimu, indu ja töötahet, armastust oma kodumaa vastu ning kindlat usku meie rahva paremasse tulevikku.

Ning seda võime ammutada tagasi vaa-dates raskematele surveagadele kümne aasta eest, mil valitses meie maal võõras-te olluste piiramata vägivald, mis püüdis jalge alla tallata Eesti rahvustluse ja ise-olemise. Ent Eesti rahvas ajas enese püsti, pühkis enese turjalt kõik võõra vai-mu ja vägivald ning lõi rippumatu, vaba Eesti, mis ta kodanikkude raugematul tahtmisel, tegevusel ja tööil ning aatelisel

võitlusel valmib ikka kaunimaks, ilusa-maks ja jõulisemaks.

Kestku see raugematu tahe ja aateline võitlus mitmekordse jõuga ka tuleval aastal. Loogu tulevane aasta ikka kindlama aluse meie kodumaa majanduslikule jõukusele, meie rahvuslikule iseolemisele ja solidariteeditundele, meie omapärasele kultuurilisele elule ja kõikevõitvale isamaa-armastusele.

Käed külge, kaitseliidu nais- ja mees-pere, käed külge ühisele tööle, ja uut jõudu ning püsivust ja raugematut tahet võidelda edasi õlg-õla küljes meie kaaskoda-nikkudega uue aastaga tekkivate uute ülesannete teostamisel, et ikka edasi õit-seks, kasvaks ja kosuks meie Eesti!

Alla kirjutanud: J. Roska,
kolonel, kaitseliidutülem.

Eesti
TA
Raamatukogu
Balt.

E2 3926

24^{ndaks} veebruariks

ilmub „Kaitse Kodu!“ suure, 150-leheküljelise, sisurikka ja kena välimusega

albumina,

milline ei tohi puududa ühegi eestlase laualt. Kõigile „Kaitse Kodu!“ tellijaile saadetakse album **hinnata koju kätte**. Kes veel pole tellinud endale Eesti kaitseleidu häälekandjat, see tehku seda nüüd.

Album sisaldab eneses kokkuvõtteid, mälestusi ja ennustusi **kõigilt Eesti avaliku ja poliitilise elu tegelastelt**.

Ärimehed, kuulutage selles numbris!

Kodanikud, tellige „Kaitse Kodu!“ ja teie saate hinnata raamatu, mis muidu maksab peotäis kroone!

Belgia FN Original brovning-püstolid

FN jahi- ja automaatpüssid.
FN karabiinerid, montekristo automaadid.
FN padrunid võistlemata headuses.
Automaatpüstolid mitmesugustest vabrikutest.
Püssirohi Köln-Rottweil, Wolff & Co., Walsrode.
Laetud jahipadrunid,
montekristo padrunid,
kestad, tongid ja laskemoon,
karastatud haavlid,
püssirauad, osad ja laepuud.

Püsside müük soodsatel maksutingimustel.

Puurin ja parandan igasugu laskeriistu, teen püssilaade.

Hinnad väga odavad.

J. FREYBACH,

Niguliste tän. nr. 11, kõnetr. 15-30.

Iseseisvus olevat kui salamürk — lugesin selle lause, ei mäleta kust — kes teda kord maitsnud, see on talle võidetud igaveseks. Tungiks see mürk päev-päevalt ikka rohkem Eesti kehha!

Ta tungibki. Iga aasta, iga päev suurendab meie iseseisvuse kindlust, meie pü-

simist. Uued põlved tulevad, noored, kes kasvanud iseseisvas Eestis iseseisva rahva liikmena — ei need lase tõusta kahtlustel.

Algava aastakümne jooksul valmivale põlvele mu tervitus! Esimesele Vaba Eesti põlvele!
E. W.

Naiskodukaitse keskjuhatuse istumine. Istuvad: abiesinaine pr. Saral, esinaine pr. Raamot ja laekahoidja pr. Tõrvand-Tellmann. Seisavad: sekr. pr. Valdmann ja abisekretär pr. Arak.

Uus aasta.

D. A. Eckert.

Kõige kergem on surra; õige raske juba on elada.

Kierkegaard.

Kord ütles mulle keegi surivoodil: „Surra on nii raske!“ Kuidas sobib sellega suure taanlase Kierkegaardi sõna: „Kõige kergem on surra“?

Ja ometi on see tõde, mis jääb igaveseks. Sest ometi on nii: kui tuleb surm, murdub me enesetahe. Ei ole enam mingit edasilükkamist, on veel ainult vastupanematu lahkumissundus või uinumine,

mis uinutab kõik liikmed ja tahte nendes. Elu algus ja elu lõppemine on meie olemise kergemad momendid.

Raskem meile on see, mis asub nende kahe vahel: elu! Vaikselt ja pikkamisi lõpeb aegade ringvoolus üks aasta. Aastakümned olen neile pidanud lahkumiskõnesid, ei ole seejuures tundnud mingisugust kahju, ei sentimentaalset valu, vaid alati otsekohest hinge rõõmu. Nii aastalõpp Kuramaa metsade üksikus metsnikutalus: kui rõõmus ma olin, kuidas paugu-

1928.

Lootusi, soove, lõotusi.

„Kõik voolab,“ — ütlesid vanaaja Kreeka filosoofid. „Nagu ei saa end kaks korda kasta ühte ja samasse jõkke, sest vahepeal on juba merre voolanud endist vett ja tulnud juure uut, samuti ei peatu kogu elus, ajas midagi.“

Ajas sünnivad aga sündmused, uued sündmused, nagu voolab peatamatult aeg ise.

Alanud uus aasta on tähtsaks lülis meie ajaloo ahelikus. Ta on ühe aastakümne lõpu ja teise alguse vahetaja. Algab teine detsennium meie iseolemises, algab juba rajatud roobastes.

Meie ise kujume sellegi küünra, meie ise oleme meistriteks oma saatuse sepiitsemisel. Ei keegi muu. Sest nii oleme tahtnud ja tahame.

On nagu kahju neist Kümnest Aastast, kümnest suurest aastast. Kahju mitte ainult kui ajast, mis möödunud, rohkem neist suurpäevadest, mida ei saa elada enam teist korda.

Oleme olnud tunnistajaks ja seppadeks sündmustele, mis jäävad kõige tähtsaimaks meie ajalukku. Tunnistajaks ja seppadeks sündmustele, millest loevad härduses ja palvelises austuses järgnevad põlved sajandite, aastatuhandete vältel, kui juba meie aega varjab muinasjutulik kaugus.

See oli suur au ja suur vastutus, mis sai osaks meile. Uskuge, kord kadestavad meid kümned, sajad tuhanded patrioodsüdamed.

Olgem uhked. Olgem aga ka vastutus-tundelikud lõpuni. Ei ole tubli see, kes teeb kaasa ainult hoogsa alguse ja siis korruga muutub osavõtmatuks pealtvaatajaks, teotahtmatuks „erapooletuks“. Õige võitleja võitleb lõpuni, õige võitleja ei tunne loobumist, ükskõiksust.

Olgem väärilised oma võitlusele ja saatusele!

Võitlus ei käi kaugelki alati vaenuvankri ratastel. Võitlus tähendab — veel sagedamini — tööd, ülesehitamist, arendamist, loomist. Ja see on sagedasti raskemgi. Sest ta on ju lõputu, igavene.

Tahame loota ja soovime, et algav aastakümme ei nõua meilt endakaitseks mõõgapaljastamist. Tahame seda usku-

da, ühtlasi mitte lastes vaibuda valmisolekut igasuguseks üllatuseks. Sest aegu voolab ja tal on alaline kalduvus tuua üllatusi.

Oleks see meie teha, kaotaksime maailmast kõik vaenusüttimised. Oleks see meie tuua, poleks maailmas enam ühtki sõda. Aga see pole meie teha ega tuua. Seda mäletagem. Ja seepärast on kõik ainult meile ja meie kodanikkudele tehtavad rahumanitsused sarnased noomitustele, mis luuletajad oma luuletustes jagavad pääsukestele või kurgedele, et need tuleval kevadel jälle tagasi tuleksid.

Algav aastakümme tähendab meile kodu majandusliku hoogsama ülesehituse teostamisele asumist, ühtlasi aga ka koduhoidmise mõtte süvendamist ja teostamist valmisoleku kaudu.

Selles töös, selles töövõitluses peame tõmbama kõik kaasa. Ei aita romantiline koduarmastus, kui sellega kaasas ei käi praktiline teostustöö. Unistajaid on palju, kahtlejaid on palju, teotahtmatuid „erapooletuid“ on liig palju. Aga mitte nii palju, et nende passiivsus kaaluks üles meie aktiivsuse.

Olgem teoinimesed!

*

Oleme kümme aastat elanud meie enese riigi kodanikkudena ja need on näidanud, et meil on täielik võimalus püsida niisugustena ja vaba rahvariigina edasi, kui meie seda ainult ise tahame.

Lootus ja töö on need, mis meid seni aidanud edasi, töö ja lootus viivad meid kahtlemata edasi tulevikuski.

Midagi peale noorusjõulise armastuse ja lootuse polnud meil olemas, kui 10 aasta eest hällitasime iseolemise mõtet ja hakkasime seda teostama. Meil õnnestus see. Võitlesime, võitsime. Tegime ime.

Nüüd ei nõua elu meilt enam imesid, vaid ainult kohusetäitmist. Kes tunneb end selleks liig võimetu, sellele tuletagem meelega võimalust, et meil iseseisvus poleks teostunud ja et oleksime pidanud kaasa ujuma nende miljonitega seal enamaluse veremeres, mis ei taha kuivada veel nüüdki...

Peame oskama hinnata oma saavutusi ja vabadust. Siis hinnatakse ka meid.

*

Naiskodukaitse ja kongressi saadikud jõuavad langenud sõdurite hauale pärja panekuks kohale.

seltside koole. Seda lubadust tarvitati laialt. Koole tekkis, küll segakoole, küll ainult tütarlastele. Tütarlapsi olid, niisama nagu poisslapsigi, koolid tungil täis. Peeti Eesti keelega kutsekursusi, nendestki olid pooled osavõtjad naised. Seltsi elu läks suure hooga käima. Peeti igal pool pidusid, mängiti näitemänge ja lauldi. Naine oli igal alal ametis ja võttis igast vabast ettevõttest energiliselt osa ja rühmas mehega ühiselt edasi parema tuleviku poole. Loomulikult arendab seltskonnalelu inimest, niihästi meest kui naist, ja meie seltskond arenes silmanähtavalt, kuni lahti puhkes suur ja pikk maailmasõda oma koledustega. Mehed kutsuti kaugele võõrast maad kaitsma. Maad, mida nad enne kunagi oma silmaga ei olnud näinud. Naistele tuli tükk tööd juure, iseäranis maa- või talunaisele. Paljudel tuli meeste asemel künda ja külida. Oma suurest ja raskest päevatööst väsinud naised õmblesid ja kudusid õhtuti kaua ja valmistasid sõjameestele sooje riideid. Mul tuli sel ajal oma vallas talust tallu käia, et koguda frondile saatmiseks sooje kehakatteid. Ei tulnud ette ühtki talu, kus naistel ei oleks olnud midagi valmis sõjameestele annetamiseks.

Sellele järgnes okupatsioon oma survega. Kõik need viimased aastad halvasid meeoleolu ja seltskonnategevust. Algas meie vabadussõda. Kui palju enesesalgavat tööd nõudis see meie naistelt. Kui praegu lehitseda ühistöö aruannet, siis tuleb see kõik uuesti meele ja see kiire tegevus käib nagu kinolint silma eest mööda. Ühistöö oli ajasünnitus, ilma et tegelased selleks iseäralist ettevalmistust kuski oleksid omandanud. Agarad mees- ja naiskodanikud astusid Tallinnas kokku,

töötasid teatavad põhijooned välja, siht oli kõigil selge ja töö algas. Asutati üle maa osakondi. Igal pool leidus tegelasi, kes enne olid harjunud seltsides töötama ja organiseerima. Need astusid etteotsa, tõmbasid nooremaid juure ja töö käis suure agarusega. Igaüks meie seast on kindlasti seda tööd ühel või teisel viisil toetanud ja võib oma äranägemise järele otsustada, kui suur kasu ja edu oli sellel töö. Veel suurem ja intensiivsem oleks see müüdugi olnud, kui meil sel ajal oleks olnud teatud ettevalmistus ühel või teisel alal, mis meil tuli teostada.

See oleks lühidalt meie naise tegevuse ajalooline ülevaade. Meie võime praegu rahuldustundega selle peale tagasi vaadata ja rõõmuga tunnistada, et seadus ei ole meid armust asetanud meestega ühele astmele, vaid et see meil on täiesti ära teenitud ja mehed selle sammu on astunud meie täie hindamisega. — Veel tutvustaksin koosolijaid lühidalt, kuidas Saksa naine end maailmasõja ajal on avaldanud.

Mul tuli peale maailmasõda Saksamaal mõni kuu aega, peaaesjalikult maal, ümber rännata. Seal kuulsin Saksa meeste suust suurt kiitust naiste tegevuse kohta. Saksamaa ei oleks millalgi jõudnud nii kaua maailmasõjale vastu panna, kui seal nii suurel viisil naised, kui suur tagavara vägi, igal alal ei oleks olnud ette valmistatud. Saksamaal on naine pea igas töoharus meeste aset täitnud. Nad olevat ruttu igaüks oma osaga kogenenud. Tööjõud on olnud palju korralikum ja odavam, nõnda et tööstuses ja kaubanduses meeste järele suurt puudust ei olevat tuntud. Saksamaal olevat tänada naisorganisationsiooni, et suured näljastreigid ära hoiti. Toiduainetega on varustatud peaaesjalikult

tasin lasu lasu järele maailmaruumi. Aastalõpp üksikus külas: pühalik jumalateenistus kõikide külaelanikkude osavõtul, siis — kell 12 — kui löi tornikell, paugutamine ja tulistamine mööda tervet küla, alates kiriku juurest, nii et rõõm kuulda.

Aga uue aasta-hommikul oli teisiti. Uus algus! Iga uus algus tundub meile, inimestele, veidi saladuslikuna. Kirikutes tehakse uueaasta puhul heameelega nii, nagu oleks tegemist põhimiselt päris kodanliku pühaga, millele kirik ainult oma vastutulelikkusest annab teatava pühitsuse. Suur eksitus! Juba vanade kreeklaste juures oli Dionysos mitte ainult rikkalikku lõikuse ja sigivuse, vaid ka aastavahetuse jumal. Temale pühitseti püha, kuna arvati võivat seega ammutada uut

elujõudu. Kuni Araabiani oli seesugune uueaasta pühitsemise komme levinud. Kristlik kirik on selle pühaidee poolitanud ja ta sidunud osalt oma Kristusepühadega, osalt aastaalguse pühaga.

Mida vajame meie uueks aastaks, mis meile kindlasti toob kaasa uut võitlust olemasolemise eest? Kuidas võime võita, üle elada raskused?

Tugevat, murdumatut julgust ja võimsat elujõudu läheb selleks vaja, paindumatut tahet võidelda ja võita. Sest tõepoolest on elada raske ülesanne, millega saavad hakkama ainult vähesed, ja ka need mitte täiesti. Seepärast koondegem read võitluseks, surugem üksteisel kätt, et tungida edasi võitlusseltsilistena, kaasvõitlejana.

Naiskodukaitse sihtjooned.

Naiskodukaitse 1. kongressil 3. jaan. 1928. a. Tallinnas naiskodukaitse keskjuhatuse esinaise pr. M. Raamofi poolt ettekantud referaat.

E. vabariigi põhiseaduse paragraaf 6 tunnistab naise täisõiguslikuks ja ühetaliliseks riigikodanikuks mehega. Eesti on terves maailmas peaaegu ainuke riik, kus naine ilma iseäralise naisliikumiseta või naisküsimumiseta on kätte saanud selle, mille pärast maailma suurriikide naised aastakümneid on võidelnud ja mõnes riigis see võitlus veel tänapäevani kestab.

E. vabariigi põhiseadus tehti Asutavas Kogus, kus saadikute seas oli ka 5 naist. Asutava Kogu liikmed olid meie vanemad ja paremad seltskonnategelased. Need on oma otsuse meie naise üle kuldtähtedega kinnitanud meie riigi ajalukku. Selle otsusega on pandud ka ühtlasi suur vastutus naise kui täisõigusliku kodaniku peale. Tuleb küsida, kas on meie naine kui täisõiguslik kodanik seisuse kohaselt end ilmutanud ja maksuma pannud või on see seadus temale antud armuannina? —

Kui lubate, läheksin enam kui paar aastakümnet tagasi meie ajalukku, et noortele meie naise arenemiskäiku natuke selgitada.

Algan 1905. aastast, kus karistussalgad meie kodumaad rüüstasid ja süüta kodanikke toorelt karistasid. Vähesed meie seast on seda aega isiklikult kaasa elanud. Aga küll noored on kuulnud ja teavad, et

siis, nõndanimetatud mässuaastal, palju agaraid kodanikke, küll mehi ja naisi, kes paremaid päevi igatsesid ja seda miitingutel avaldasid, hulgaviisi halastamatult vitstega veriseks peksti ja paljud teise maailma saadeti! — Need ohvrid ei olnud kasuta meie põlvele. Need ohvrid tõid meid suure sammu meie praegusele iseseisvusele lähemale. Hulga aastate järele tõi saatus mind kodumaale just ajal, kus algasid kõiksugu miitingud. Muidugi mõista tundsin kodumaa ärkamisele kaasa. Olin ennem ikka selles teadmises, et Eesti naine oli hea naine oma mehele, hea ema oma lastele, aga et Eesti naine ka juba sel ajal oli poliitiliselt ustav ja arusaaja mõtteosaline oma mehele ja vennale, sellest olin täiesti üllatatud.

Miitingutel olid pooled naised. Kõiksugu otsusi ja nõudmisi seati üles ja lasti koosolijaid alla kirjutada. Ka allkirjad olid pooled naiste omad. Vahvad olid naised kõiksugu keeldud kirjandust laiali laotama ja lendlehti peitma. Samuti kandis naine ka pärast karistust vaikides nagu meeski.

Peale 1905. aastat läksid ajad märksa vabamaks. Lubati asutada kõiksugu seltsi. Lubati avada ka emakeelega koole, küll ministeeriumi-, kihelkonna- ja hariduse-

sistada, et mitte võõra rahva ülemuse tähelepanu oma peale tõmmata, mis kõik oleks purustanud. Meie võime seda aga nüüd oma lastele koolis ja kodus, seltsides ja koosolekutel vabalt hinge sisse istutada, et nad kodumaa-armastust kui kõige pühamat tunnet oma rinnas tunneksid tuikamas ja nagu vandesõnu kõrvus helisemas:

Sind surmani ma tahan küll

Kalliks pidada,

Mu õitsev Eesti rada,

Mu lehkav kodumaa.

Mu Eesti vainud, jõed

Ja minu emakeel,

Teid kõrgeks kiita tahan

Ma surmatunnil veel.

Meie ei tohi silmapilguks unustada, et meie oma kalli kodu oleme ehitanud suure riigi traataia taga, kust meid vaenlane alati varitseb ja nagu lövi puuris oma väikuvaid hambaid näitab. On meil aga isamaa-armastus ja rahvusetunne vägev, siis tuleb iseenesest mõte, mis tuleks teha, mis ette võtta, et meie riiki, meie kodu meilt jälle ei võetaks. Seepärast oleme siia täna kokku tulnud, et üheskoos läbi arutada, üheskoos teid leida, mis meil, naistele, tuleks teha, ette võtta, lähemas tulevikus teostada kodumaa kaitse alal. Muidugi mõista tuleb meil levitada rahuaadet niipalju kui see meie võimuses seisab. Ei ole meil, naistele, ka tarvis end tapmiseks ette valmistada, vaid me peame end varustama igal muul alal, mis naistele kohane. Peame oskama igale poole käe külge panna, nagu seda Saksa naine on teinud. Peame olema nagu varustatud tagavara-

vägi oma meestele toeks ja julgustuseks nii rahu- kui ka sõjaajal.

Meie ei tohi kiiresti mööda veerevat aega tähelepanemata mööda lasta juba oma langenud vendade ja laste tuleviku pärast. Võtame esimeses järjekorras igaüks iseenese ja oma tegevuse arvustuse alla. On meil olemas enesekriitika, siis ei tule meil töö juures ei omavahel ega meestega kokkupõrkamisi. On meil kongress möödas, on meil töökavad ja sihtjooned ühtlustatud, siis võime oma tööd ka suurema hoo- ga täiendada. Praeguses põhikirjas on paragraafis 2 enam-vähem meie töö sihtjooned ära tähendatud. See kõlaks järgmiselt:

1) Kodukaitse naisühingu ülesanne on ühes meeskaitseliiduga äratada ja edustada kodukaitse aateid.

2) Süvendada isamaalist ja rahvustunnet.

3) Aidata kaitseliitu kodukaitsemisel ja rahva julgeoleku kindlustamisel.

4) Eriliseks ülesandeks oleks naiskodukaitsele toetluse korraldamine, sanitaarala, majandusliku külje kindlustamine, laste eest hoolitsemine jne.

Need oleksid lühidalt ülesseatud sihtjooned. Neid tuleb aga laiendada ja täiendada. Naised, oleme vahvad, julged ja iseteadlikud oma ettevõttes. Oleme heatahtlikud töökaaslased meestele, kuid är- gem laskem end ka oma seaduse poolt määratud seisukohalt karvaväärt kõrvaldada, vaid käigem kindlasti, nõudkem õigust — aeg annab arutust.

Mari Raamot.

Karksi kodukaitse sanitaarkursusest osavõtjad. I rida pahemalt paremale: Tamara Koch, Hilda Kolberg, Dr. Hermann, Anna Ruubel, (esinaine) Anna Suurmats.

sõjaväge ja kodurahvale toiduaineid jagatud õige piiratud arvul. Rahulolematus on võtnud hoogu iseäranis suurtes vabrikurajoonides. Seal on siis naisorganisatsioonid oma esindajad-instruktorid üle maa laiali saatnud, neile kaasa annud kõige rohkemal arvul maal olemas olevast toiduainete tagavarast, siis gaasipliidi, köögi- ja söögiriistad. Igal õhtul on siis teatud arv töötavaid naisi kokku käsutatud, nad ümber laua asetatud ja neile siis demonstreeritud, kuidas võib olemasolevast tagavarast kõiksugu „ersatz“-aineid juure lisades, head toitu valmistada. Toit on sealsamas naistele ilma hinnata ära söödetud. Nii on siis naisi õpetatud sööki valmistama, et nad kodus järele tehes oma perekondi kõiksugu väljaastumistest on jõudnud tagasi hoida. Peale selle on naistele ikka ja alati meele tuletatud rahvustunnet ja isamaa-armastust.

Peale sõja lõppu on aga naistel meestega tulnud kokkupõrkamisi, kuna nad sõjaajal olid töötanud käsikäes. Naised olid pikkade sõja-aastate jooksul end igas ametis kõvasti sisse töötanud; ka tööandjad olid naistega väga rahul. Nõnda tundsid mehed sõjast koju tulles end kõigiti väljatõrjutuna. Mitmel pool suuremates linnades on peetud suuri koosolekuid ja kõnesid naiste vastu. Mõnes kohas on isegi otsusi vastu võetud, nõudmisega riigivalitsusele esineda, et naistele ülikooli ukсед paariks semestriks suletaks, et naine vähem hari-

dust saaks ja nii suurt konkurentsi meestele ei teeks. See meeste ülesastumine on naised otse marru ajanud. Naisorganisatsioonid on ka seal siis vahele astunud ja meeste seisukorra väga diplomaatlikult lahendanud. Praegu on uuestisündinud Saksamaal ammuugi tööd ja ülesannet kõigil küllalt ja töötavad naised ja mehed nii riigi- kui seltskonnatöös jälle käsikäes.

Meie kui väikerahva juures on ikka nii olnud ja peabki tingimata selleks jääma, et naine ja mees külg külje, õlg õla kõrval peavad ühes töötama, nagu meie esivanemad seda aastasadasid on teinud ja nõnda ühte hoides oma olemasolu on suutnud alal hoida.

Praegu, kus meil meie vendade verega võidetud kodus on hea elada, ei tohi meie silmapilku viivitada ega jõudu ja energiat kulutada meeste ja naiste vahekordade seletustele, vaid peame end ette valmistama tundmata tulevikule, ükskõik mis ta meile peale paneb, kas head või halba. Noorsugu kasvab peale. Sõjakoledused on temale tundmata. Ka meie, vanad, unustame palju läbielatud aegadest ja kõik paistab juba praegu, mõne aasta järele, nagu läbi udu pehmentatud kujul. Seepärast on viimne aeg naiskodukaitsele sisse võtta suuremat hoogu. On aeg meie noori enese ümber koguda, neil on palju tuld, palju energiat, seda peame meie, vanemad naised, oskama juhtida õigesse roopasse. Meile on meie emad isamaa-armastust ja rahvusetunnet tasa võinud kõrva sisse so-

Järva maleva, Einmanni kodukaitseühingu poolt 8. XI—20. XI l. a. korraldatud keedukursustest osavõtjad. × Esinaine pr. H. Sipsaka. ×× Kursuste juhataja prl. Meos.

Naiskodukaitse kongressil pr. A. Tõrvand-Tellmanni poolt tehtud ettepanekud naiskodukaitse kodukorra väljatöötamiseks.

1. Kongress teeb naiskoduk. keskjuhatusale ülesandeks naiskodukaitse kodukord välja töötada ja keskkogu koosolekule vastuvõtmiseks ja kaitseleidu ülemale kinnitamiseks esitada.

2. Naiskodukaitse jaoskonnad on kohustatud oma aasta sissetulekust ringkonna juhatusale andma 15%.

3. Ringkonna juhatused on kohustatud oma

sissetulekust keskjuhatusale andma 25% aastast.

4. Naiskodukaitse jaoskonnad annavad kaitseleidu malevkondadele toetust eelarve korras.

5. Toetaja liikme aastamaksu alammäär on 5 krooni.

6. Eluaegsed toetajad liikmed maksavad ühekordselt vähemalt 100 krooni.

7. Auliikmeid esitatakse ringkonna juhatuste kaudu keskjuhatusale kinnitamiseks.

8. Naiskodukaitse liikmemaksu ei ole.

9. Naiskodukaitse rühmaülemad ja osakondade juhatajad on määratavad.

Naiskodukaitse 1. kongressist (3. ja 4. jaan. Tallinnas) osavõtnud saadikud.

Tänapäeva Eesti ilukirjandus.

1927. aasta toodete negatiivsus. Romaanide auhindamine — osav reklaam. „Vaeste patuste alev“ — haiglase inimese vaimusünnitus. „Kirjanduslik“ kohus Estoonias. Kaitseleidule mõeldud kõrvakiil tabab selle lavastajat kirjanik Ed. Hubeli. Hariduskongress. Rahva hinge mürgitavad teosed jäägu eemale avalikkudest raamatukogudest. Tervenegu kirjandus ja kirjanikud.

Tutvudes viimasel aastal trükist ilmunud ilukirjanduslike toodetega ei saa endalt peletada seda rõhuvat, rusuvat muljet, mis tungib hingesse nende lugemisel. Kangelasteks degenerandid, ebanormaalsed, haiglased kujud, kes pea viimaseni lõpetavad oma elu enesetapmisega. Inimesed ilma tahtejõuta, aadeteta. Ning kuigi mõnel neist ehk leidubki aateid, siis on ta jällegi jõuetu oma aate eest võitlema, kannatama. Isikud, keda ei saagi õieti nimetada isikuteks selle sõna kitsamas mõttes, vaid ainult abituteks eluvärdjateks, kellel ei tohiks olla asupaika oma olemasolu eest võitleva noore tahtejõulise rahva liikmete hulgas.

Mulle vastatakse — aga mitmed neist ilukirjanduslikest tooteist on kõrgelt auhinnatud, on nende kalli hinna peale vaatamata levinud lühikese aja jooksul rahva hulka sarnasel arvul, mida võiks nimetada Eesti raamatuturul enne-

olematuks. Täiesti õige. Nad on kiirelt levinud. Neil on ka oma kirjanduslikud väärtused. Nad on kirjutatud ladusas, mõned isegi eeskujulikus Eesti keeles jne., ent siiski —, siiski tahaksin nende kiiret levimist kirjutada rohkem osava reklaami arvele.

Eriti rusuvalt mõjub lugejasse kirjastusühisus „Looduse“ romaanivõistlusel esimese auhinna-ga kroonitud August Jakobsoni „Vaeste patuste alev“. Olen lugenud kümneid tuhandeid raamatuid, kuid ma pole veel leidnud ühtki, mis nii algusest lõpuni käsitaks mülgast ja selle elu, mis nii mahlakail sõnul püherdaks poris ja rämpsus. Muidugi on ju seegi teatud and, ning ses mõttes on see teos kahtlematult ära teeninud esimese auhinna.

Teose autor tähendab ühe oma romaanitegelase suu läbi, et ta tahab kirjeldada elu sarnasena, nagu ta tööpoolest on — „kuidas ini-

Naiskodukaitse kongressil 3. ja 4. jaan. 1928. a. vastuvõetud resolutsioonid.

Sanitaarala:

1. Naiskodukaitse kongress tunnistab tarvilikuks:

Arendada oma tegevust sanitaaralal nii rahu kui sõjaajal üldise terviskaitse suunas kõikide meie rahva füüsilist ja vaimlist tervist ähvardavate vaenlaste vastu, ellu kutsudes selleks otstarbeks iga naiskodukaitse üksuse juure vastavad tervishoiu- ehk sanitaarosakonnad.

2. Naiskodukaitse kongress tunnistab soovitatavaks võtta ringkonna naiskodukaitse sanitaarosakonna lähema tuleviku tegevuskava aluseks Tartu naiskodukaitse poolt esitatud n. n. sanitaarosakonna normaaltöökava, mis järgmine:

- 1) Korraldada kursusi ja praktilisi töid esimese abi andmiseks nii rahu- kui sõjaaja kohaselt.
- 2) Hoolitseda selle eest, et tarvilised varustus- ja abiandmisvahendid oleksid käepärast, fikseerides selle alammäära järgmiselt:
 - a) väljavoodeid;
 - b) kandraame;
 - c) seljakotte;
 - d) tarvilisi abiandmis- ja arstiriistu;
 - e) sidematerjale ja arstirohte;
 - g) trummleid steriilmaterjali jaoks.

Pesu:

a) tekke, linu, patju pööridega, käterätte, põlli, komplekt kausse, veekruuse, ämbreid, seebialuseid, käsiharju ja teisi tarbeid.

3. Naiskodukaitse kongress tunnistab soovitatavaks: 1) kokku seada naiskodukaitse nõuetele vastav tervishoiu käsiraamat, välja töötada kindel kava sanitaarosakonna tööjaotuse läbiviimiseks; 2) hoolt kanda selle eest, et sanitaarosakonna juhatajaks oleks tingimata naisarst, juhul, kus see läbiviimatu — malevkonna arst.

I. Naiskodukaitse tunnistab tarvilikuks:

1) et naiskodukaitse keskjuhatuse töötab kontaktis Punase Ristiga ja sõjaväe tervishoiu valitsusega sanitaarosakonna korraldusel, eriti aga sanitaride ettevalmistusel.

Sport:

I. Naiskodukaitse kongress peab soovitatavaks pöörduda suuremat tähelepanu sportlikule liikumisele: a) õhutades naiskodukaitse liikmeid astuma kaitseliidu spordiklubi liikmeteks, b) korraldades sel alal referaate ja kursusi, c) muretsedes sportlikke vahendeid, d) mõjudes kaasa, et naisspordi alad võetaks üles kaitseliidupäeva võistluskavadesse.

Toitlusosakonna res.

I. Naiskodukaitse kongress peab tarvilikuks, et toitlusosakonna liikmed oleksid oma alal

täielikult ettevalmistatud ja vastutavad oma tegevuse eest.

Propagandaalal:

I. Naiskodukaitse võtab oma propaganda aateks rahvusliku ja omariikluse idee levitamise.

II. Teadmised oma maa ja rahva kohta on väikesed. Naiskodukaitse peab neid teadmisi levitama. Naiskodukaitse peab õpetama eestlasi eestlastena mõtlema ja eestlastena tundma.

III. Tuleb luua ühine kodukaitse propaganda juhtiv keskus.

IV. Propaganda hõlbustuseks tuleb astuda kontakti haridusliikude asutuste ja organisatsioonidega.

V. Propaganda keskorgan koostab raamatute ja allikate nimestikud, kust võimalik hankida materjale referaatideks.

VI. Kohapeal peetud referaadid tulevad koguda keskjuhatuse juure. Keskkogu koostab näidendite, kinofilmide, udupiltide nimekirjad, kontsertide ja rahvapildude kavad. Naiskodukaitse koondab oma ridadesse võimalikult arvurikka naispere, eriti palju intelligenti, et oleks aktiivseid jõude.

Naiskodukaitse ühing loeb oma kohuseks ajakirjanduse kaudu vastavate artiklitega avalikku arvamist oma aatele juhtida.

Oma eriliseks kohuseks loeb naiskodukaitse kaastööd „Kaitse Kodu“ kui oma häälekandjas ja propagandaorganis.

Noorsoo kasvatus.

I. Naiskodukaitse kongress tunnistab, et rahvusliku kasvatuses siht on noorsoo kui terviku igakülgne ja järjekindel kasvamine, et meie noortest saaks vaimliselt ja kehaliselt tugev rahvas, kes teadlikult on valmis täitma oma kodaniku kohuseid.

Selleks seame üles järgmised tähised:

- a) Ema kui kasvataja peab jälgima rahvuslikku ideaali, et tema kasvataks oma lapsest sama rahva liikme, kuhu ise kuulub;
- b) et ta harjutaks oma last ühiskondliku mõtlemisviisiga ja arendaks temas korra, aususe ning solidariteedi mõistet;
- c) et lapses arendataks rahvuslik enesetunne, lugupidamine ja armastus oma maa ja rahva vastu.

I naiskodukaitse kongress tunnistab, et tema ülesanne on Eesti kodu kaitsta igasuguste halbade mõjude ja vaenlaste eest.

Alkohol kuulub Eesti kodu suurimate lõhkujate hulka ja seepärast tunnistab kongress, et naiskodukaitse liikumine peab seisma karskuse alusel, see tähendab: naiskodukaitse üksused ei tarvita oma ruumes ega koosolemistel alkoholi ja ei korralda ka kaitseliitlastele alkoholiga koosviibimisi.

«Kaitse Kodu!» talitus asub
uuest aastast peale Kaarli tän. nr. 8.
(Kaitseliidu majas).

Aug. Peerna illustratsioonid.

eil aegadel kõndis Surm üle maa ja pidas rikkalikku lõikust. Inimesed olid kaotanud kõik,

mis tegi neid inimesiks. Rahu, arm, headus — see kõik oli ununenud, kui muinasjutt tundus endine elu. Vene sõjasalgad käisid hävitades mööda maad ja otsisid saaki. Nad olid kui teravanalised hürdad, kes „pardiaajatena“ läbistasid kõik metsad ja sood, et leida viimseid pelgupääsnuid. Ja kus iial tabati keegi, see surmati valusamais piinus. Tapmine oli muutunud lõbuks. Taheti hävitada kõik, et ei oleks vastupanu võimalusi Raudpeal*).

Sügavamais sois ja kaugemais metsakolgas-tes hiilisid peljurid**) üksikutena, otsekui metsloomad metsapõues. Ei usaldatud enam teist inimest ja peideti end ehmunult puie taha, kui märgati teise inimese varju või kuuldi kaugusest kõnehäält.

Hävitatud ja rusudes olid kõik hooned. Ainult ahervarred ja poolikud korstnajupid või kurvalt kirkuvad kaevuvinnad tähistasid veel kohti, kus kord olid elanud inimesed.

Talveks pidid peljurid püüdma leida endile püsivama paiga, kus oleks võimalik veeta pikki ja karekülmi talveid. Selleks valiti siis suuremad sood või põlismetsad. Juhtus koht õnnelik, siis püsiti suvitigi seal.

*

Üks niisugustest peljuritest oli leidnud endale ühes naisega varjupaiga Võrtsjärve idakaldal, paremal pool Emajõe, suures soos. Siia oli ta põgenenud Põltsamaa poolt sõja algpäevil. Vaatamata, et Emajõe pidi käis pardiaajajate peasoitudutee, oli ta võinud elada siin juba mitu aastat eksitamata. Seda võimaldas õnnelikult valitud koht. Kuna ümberringi asusid suured sood, siis oli koht üsna kõrvaline. Isegi põldu oli ta harinud oma tarbeks kahel kõrgel leetseljaku***), mis vaatamata liivasele pinnale siiski andis saaki. Kaugemale, paremale maale, Verevi küla maha jäetud põldudele, kuhu võis eksida pardiaajaja jalga, ei usaldanud ta siiski minna.

Elamiseks endale, naisele ja ainukesele loomale — hobusele — oli ta ehitanud keset paksemat tihnikut väikese hoone.

*

*) Kaarel XII, Rootsi kuningas, Peeter I vastane põhjasõjas.

**) Põgenejad.

***) Kännivaod on praegugi püsivad n. n. Suurel ja Väikesel Maitul.

Oli kevadine hommik. Sinetavast selgusest saatis päike oma kiired alla rohetuvasse maailma. Selline soojus meelitas avama viimseid seni puhkemata pungi. Puhkedes paiskasid need õhku oma vaigused lõhnad, mida haaras kerge järvetuul ja kandis kaasa endaga. Oli vaikne. Vaid eemalt kaugusest kostis tedre kudrutamine, mis vaikus ka päikese kerkides. Isegi kastetilgad, hommikul helkivad, kadusid, otsekui häbenedes oma ilu.

Järve äärest tõusis lendu üksik vares. Hommikul oli ta laskunud peale pikemat teekonda vee ääre ja lendas nüüd söönuna edasi. Üle luha lendas ta hoogsalt, jõudes aga sooraba kohale hakkas ta tegema lennul aegajalt tiire. See oli juba harjumus, sest viimasel ajal leitud korjused olid ikka metsapõues.

Korruga tõusis ta tugevate tiivalöökidega kõrgemale. Ei puudunud palju, et ta oleks hakanud kraaksuma. Ime oli ta silmi ees, — ime, mis teda kohutas. All lagendikul kesk sooraba kündis mees. Tõesti, silmad ei petnud teda, all oli mees ja kündis! Vana vares oli elanud viimased aastad ainult raibetest ja korjustest, oli näinud ainult tapmisi ja hävitusi, unustades ajad, mil ta adra taga sammudes otsis endale toitu. Ta oli unustanud need lõhnad ja maitsed, mida peidab endas värske, küntud muld. Nähes nüüd kõrgelt, kuidas muld murenedes adra taga mustendama löi, tulid need sala säilinutena esile niisuguse hooga, et uimastasid ja nagu sidusid tiivalööke. Siis aga toibudes laskus ta tiireldes alla ja asus nagu suuremas näljas värskele vaole.

Mees kündis. Juba viiendat kevadet lõhestas ta palju liivakat pinda. Alul oli teinud seda hirmuga, öösel, ikka ümber vahtides, kuulatades, käes nuga, et õigel ajal läbi löigata põgenemiseks hobuse roomad. Ja külvamisel oli kahju viljast, mida heitis oma käest. Kas saab seda veel löigata!? Ja poolvalminult oli kannud vilja öösiti rappa, et aga saaks kätte oma.

Aegajalt oli muutunud julgemaks. Nähtavasti oli koht tõesti kõrvaline, ja selle aja jooksul, mis ta viibinud siin, polnud näinud ta ainustki võorast neil mail. Küll oli ta jõe ääres kõrges roos seistes mitu korda jälginud julmi pardiaajajate paate üles või alla sõitmas.

Käesoleval kevadel kavatses mees juba enam künda, selleks oli asunud adraga suurema kõrgustiku kallale. Nähes nägemata allalaskunud varest sammumas oma vaol muutus mehe meel järsku rõõmsamaks. Kindlamalt kui enne hoidsid käed krobelist adrapuud ja seljahoid läks märksa sirgemaks. Ei olnudki nagu enam seda varjamise ja hiilivuse tunnet kehas. Isegi hobusele üteldud „nõõ“ sündis juba täiel hääl.

Päike kerkis ja palavamaks läksid ta kiired. Juba ilmusid üksikud higitilgad mehe näole. Neid pühkis pööretel käsi viibetega, kuna silm saatis

mesed elavad, mida nad teevad, missugune elu tõeliselt on“, ta ütleb, et „Vaeste patuste alev“ tahab olla „fotograafiline pilt, midagi salgamata, midagi ka lisamata“. Ent ta ei pea oma sõna, sest ta liialdab, ta liialdab äärmisel kombel. Sest kui Eesti rahvas oleks tõepoolest sarnane, missugusena teda kujutab teose autor, siis oleks võimatu iseseisva Eesti olemasolu, siis see rahvas ei oleks ialgi suutnud endalt raputada orjaiket, purustada teda kõitvaid ahelaid, poleks kunagi suutnud saada vabaks... Sarnane sisemises orjakütikes vaevlev vaeste patuste alev ei või, ei suuda olla vaba, see oleks täiesti absurdne endale seesugust asjaloo kujutledagi.

Seega on siis teose autor meile maalinud ebaõige pildi vaeste patuste alevist, on teadlikult liialdanud, äärmuseni liialdanud ja valesti kujutanud.

Tekib küsimus — aga milleks, mis otstarbeks ta teeb seda? Kas selleks, et teosele anda suurimat omapära, teda teha huvitavamaks lugejale? Vaevalt, sest kirjeldades elu sarnasena, kui ta on tõepoolest, oleks autor kahtlematult suutnud lugejas äratada palju sügavamat huvi, oleks teos võitnud palju tõsisema ilme, oleks muutunud palaks, mis aastasadanded oleks kaunistanud iga haritud Eesti kodaniku lugemislaua, nagu seda kahtlematult võib ennustada Tammisaare „Tõde ja õigus“le“.

Ei. Põhjused on siin sootuks teised. Autorile on nähtavasti valmistanud erilist lõbu kord põhjalikult püherdada selles ta oma haiglase vaimusiinnitusena loodud vaeste patuste alevis. Ning seda jätkust tuleb ja pakub ta teistele, oma kaasvendadele, et ka nemad võiksid saada osa ta mõnust.

Ma kõnelesin osavast reklaamist. Selle osava reklaami hulka kuulus ka osalt detsembris Tallinnas Estoonia kontsertsaalis ära peetud kirjanduslik kohus romaani peategelase Aleksander Ridle (Lüüne) üle. Kuigi seda kohut ei tohiks kuidagi nimetada „kirjanduslikuks“, sest ta ei mõelnudki mainitud teost võtta hindamisele kirjanduslikult, vaid piirdus nuhtlusseaduse teatud paragrahvi puhtjuriidilise käsitlusega ning oli seetõttu äärmiselt igav ja kirjanduslikult otstarbetu, siiski aitas ta märksa kaasa teose levitamisele. Ning see oligi vist selle kohtu korraldamise peamine eesmärk. Või ehk siiski mitte? — Siis olid aga korraldajad õige saamatud. Iga tahes ei peaks tulevikus kirjanduslikke kohtuid enam korraldama selliselt, nagu oli see viimane, vaid kirjanduslikud kohtud olgu tõepoolest ka kirjanduslikud hindamised, mis ärataksid palju suuremat huvi ning mis meie kirjanikele annaksid võimaluse kord ka publiku suust kuulda saada tema arvamist.

Ah jaa. Selle kohtuga ühenduses ei tohiks mainimata jätta väikest vahejuhtumist, mis tahis olla väike kõrvakiil kaitseliidule, kuid muutus pisukeseks kõrvakiiluks selle lavastajale, kuigi esimesel momendil olid naerjad tema ja ta labase nalja poolt.

Ma mõtlen siin vannutatud meeste hulgas istuva kirjanik Ed. Hubeli kohtus käsitatavasse asjasse üldse mitte puutuvat ning seepärast sihilikult esitatud küsimust Katariina Lüüne osas esinevale Estoonia näitlejale Salme Peetsoniile: „Kas kaitseliitlased Vaeste patuste alevi juures asuvas mõisapargis korraldatud malevõimkonna aastapäeva pidustusel olid purjus või kai-

ned?“ Misperale see andis prompt nähtavasti varem kokkulepitud vastuse: „Mis nad nüüd purjus või mitte? Või mina seda tean nõnda täpselt just hinnata. Noh, eks nad olnud ikka niisama purjus, nagu seda ju kaitseliidud pidudel ikka ollakse.“ Jah, tol korral käis naerukahin läbi saali — naerjad olid tol momendil isand Hubeli poolt. Ent mitte kaua. Sest igauks, kes oli lugenud „Vaeste patuste alevit“, tuletas peagi meele, et selle autor kaitseliitlasi tol peol kirjeldab küll vähe saamatutena ja tasakaalututena, ent siiski täiesti kainetena ja korralikkudena, kuna kogu alevirahvas ja töölikond ümberringi esineb elajalikult täisjoonuna ja häbituna, kusjuures juobumiseks vajaline alkohol kuidagi polnud muretsetud peo einelauast, vaid mujalt, kõrvalt. Ning seda meele tuletades ütles endale igauks — isand Hubeli küsimus ja Salme Peetsoni vastus sellele oli sihilik, oli odav ja labane nali, mis selle lavastajale ei tee mingit au, vaid tõsist häbi. Ning nii mõnigi, kes selle momendini kirjanik Ed. Hubelis oli austanud õiglast arvustajat ja ausameelset isikut, lõi selles oma senises veendumuses kahtlema ja võttis ta isiku ümberhindamisele. Seda on õige mitmed tolle kohtu pealtkuulajast seltskonnas väljendanud. Ning ka mina kuulun nende hulka.

Kaitseliitlased,

teie ehk ei teaagi, et kõige kohasem on kuulutada teile tarvisminevad kuulutused — näiteks mundri-, õppepüs- side j. n. e. müümise j. n. e. kuulutused «Kaitse Kodus!»

Detsembri lõpupäevil peeti Tallinnas hariduskongressi. Seal arutati ka avalikkude raamatukogude küsimust. Eriti ka küsimust, kas muretseda neisse kogudesse kõiki trükist ilmunud Eesti teoseid või ainult teatud valiku järele. Ning siis selgus, et rõhuvam enamus tundud Eesti haridustegelast ei leidnud kuidagi võimaliku olevat lubada vaba pääsu avalikkudesse raamatukogudesse elu mülkaid kirjeldavaile, haiglasi degenerante ülistavaile Eesti riiklust õonestavaile ja vabariigi põhiseadust mõnitavaile teoseile. Nende eest tuleb avalikke raamatukogusid hoida kui katku eest, sest nad on katk meie rahva hingele, eriti aga meie kasvavale põlvale, nad mürgitavad meie rahva hinge, teevad ta jõuetuks ja roojaseks, valmistavad teed kommunismile, meie vabaduse hävitamisele.

Ja sellele seisukohale kirjutan kahe käega alla.

Tahan loota, et algaval 1928. aastal meie kirjanikel korda läheb leida rohkem positiivseid tüüpe oma teoste kangelaste osadesse, elujõulisi, terveid ja tüsedaid, normaalse hingelaadiga isikuid. Tahen ka loota, et nad ka ise neid ümbritseva terve ja eluvõitluses karastatud Eesti ühiskonna mõjul muutuvad hingeliselt tervemaiks ja jõulise- maiks, et nad suudaksid mõista positiivse tüübi hingelaadi ilu ja rakendaksid tööle oma vilunud suled selle ilu edasiandmiseks meie rahva ja eriti meie kasvava põlve hingesse.

V. Neggo.

vaba ta naine! Ja isegi ehk võis vabaneda jälle, sest hukata ei tahetud teda veel mitte, muidu oleks sündinud see äsja.

*

Paari tunni pärast tõusid võõrad ja asusid teele. Üks neist, vähe maakeelt mõiste, nõudis mehelt, et see juhiks neid Ubesohu*). Mees mõistis, et oli jäetudki talle selleks elu. Kõidiku, nagu oli, laoti talle selga mitmesuguseid asju, mida pidi kandma veoloomana. Kuid tuli alistuda.

Nii alustati matka. Viimase pilgu saatis mees ahervarele, millest tõusis veel pikkade jugadena sinakashalli suitsuvingu. Oli kahju ja valus lahutada nii siit, kus oli veetnud rahus oma peljapäevi. Õnnelik oli ta siiski siin, kõigi kitsikuste kiuste. Nagu sinakas suitsuving tõusis üles õhku, nii kadus nende päevade sisu kuhugi kaugusse. Näeb ta veel seda väikest kõrgendikku kesk sooraba?!

Kuid juba kisti ta kõidikuist ja tooreste sõimusunade saatel tabas teda paar tugevat odavarre hoop. Nõtkuvail sammel asus ta teele, tema järel salkkond korratu karjana.

Oleks keegi nüüd vaadanud tagasi, oleks see kindlasti märganud kaht hirmunud silma, kes jälgisid põõsastest salka tema matkal. See oli õnnetu naine, meeltheitel oma mehe ja kaitsja jälil, poolsegane hirmust ja ahastades nuuksuv. Mis saaks küll temast, kui hukuks ta mees!... Õnnelikult oli ta pääsnud õigel ajal pardi ajajate küüsisist, oli metsast jälginud kurbmängu ja tegi seda veelgi.

Kuid ei keegi matkajaist viitsinud vaadata seljataha. Pahuralt ja pooltukkudes tegid pardi ajajad oma samme põõsaste vahelisel rajal, mida avas neile piinatud mees sooraba ja mülgaste vahel.

Nii jätkus matk. Ees salkkond võõraid üksluiselt sammudes oma kõidikuist ja koormatud teejuhi jälil ja nende taga silmnäol põõsaste peidus hiilides hirmunud naine.

Vahepeal oli päike vajumas õhtusse. Tema väsinud kiired lõikusid pikki varje igast puust ja põõsast. Oli kadunud ka keskpäevne palavus ja selle asemele tõi ikka enam kõvenev lõunatuul karastavat jahedust.

Peagi jõuti Verevi küla kündmata väljule. Küla hävitatud läbistati peatusteta, samuti nagu hiljem Rake küla kurb, ahervartes. Tervel teel ei näinud silm ainustki elavat olevust, vaid lõõkesed trillerdasid kõrgustes oma vaikset õhtuviisi.

Videvikus jõuti kohale. Seal oli ootamas teine salk, kes oli sõudnud venedega otseseid üle järve. Ühinedes süüdati suur tulelõke ja valmistuti veetma ööd. Vaikides sõid võõrad oma toidu ja heitsid siis kohe unele. Ka mehele, kes nälgas, visati tükk leiba, nähtavasti taheti teda kasutada veel kandjana.

Valvele jäid vaid kaks valvurit ja mees, keda ei lasknud uinuda üleulatud päeva ärevad hetked ja suur väsimus. Valvurid olid otsinud endile varju tugeva järvetuule eest kadakapõõsa ääres ja vestsid seal aegajalt üksisõnu. Mees aga, jäetud ligi lõket, mölgutas oma kurbi mõtteid.

Järv eemal kohas. Alul uinutavalt, sala, sijs aga tuule tõustes ikka kõvemini. Öö edenedes läks ta vihaseks. Metsikult välgatas ta vastueha oma valges vahus vooharju ja paiskas nad pihuks liivasele kalda leetseljale.

*) Väikese jõe suu, mis suubub Sangla mõisa all Võrtsjärve.

Järve müha mattis endasse valvurite jutu kõma. Pikkamööda soikus see. Olid nemadki uinunud.

Ärevaks läks äkki mees. Läbi aju libises päästev mõte. Nüüd on õige aeg enda vabastamiseks! Ärevuse hoog hävitas kõik väsimuse. Tundus, nagu oleks ta sündinud uuesti. Isukalt hingas rind jahedat õõtuult ja lihastes tundus jõumängu. Veel kord vaadates, et valvurid tõesti unes, hakkas ta end pikkamööda lähistama kustuvale lõkkele. Aeglaselt, kuid järjekindlalt vähenes maa ja lõpuks suutiski ta oma seljale seotud käte kõidikut asetada ühele tulitukile.

Hambaid risti raksatades, et ei kuulduks ärandvat valukisa, kannatas ta tuletuki põletavat piina oma kätel. Aegajalt tegi ta valupiuus pingutusi, et purustada lödynevaid kütkeid, kuid need püsisid veel. Alles siis, kui mõtted juba ähvardasid kaduda, langesid kõidikud korraga läbi põlenuina käelt. Mees oli v a b a ! ! !

Tasa tõusis ta püsti, sirutas oma kangeid liikmeid ja liikus siis hiilivail sammel, hinge hoides, eemale uinuvate vaenlaste ringist. Sõmera liiva krudis jalge all mattus järve mühasse — nagu vari liikus mees mustendavas suviöös. Ja pea oli kadunud ta nõrga tulelõkke valgusest, otsekui sulades öösse.

Õhtul oli ta näinud pardi ajajaid jätvat oma paate valveta järve kaldale. Sinna ruttas ta nüüd kiirel sammul. Õigus, seal seisidki nad neljaviiekesi reas kui uinuvad muinasloomad.

Korraga tardus mees sambaks. Ühes paadis paistis inimkogu istumas. Oli see vaenlane? ... Tule juurest tulles ei selgitanud veel silmad selgesti öös. Liikumatuult seistes pingutas ta oma silmade vaadet, kuid ikkagi suutis ta eraldada ainult ööst ähmaseid inimkogu piirjooni.

Paadini pidi ta jõudma iga hinna eest, et omandada üht neist põgenemiseks. Aeglaselt ja märkamatuult hakkas ta end nihutama ligemale kogule. See õnnestus. Arvatavasti uinus ka kogu, muidu oleks ta pidanud märkama ähvardavat hädaohtu.

Jõudes kogule paari sammu kauguseni pidi ta korraga karjatama üllatusest — paadis istus ta naine! ...

See oli jälginud neid kuni peatuskohani. Pimeduse tulles oli ta liginenud paatideni, et jälgida siit tule ääres istujaid ja võimaluse korral aidata oma meest vabaneda vangistusest. See oli aga sündinud nüüd iseendast ja nii kiiresti, et polnud märganudki veel seda mõtteisse vaibunu.

Raskelt ohtes tõstis ta oma pea — ja nägi meest seismas enda ees... Tormiselt haaras ta selle oma süleluisse ja purskas nutma rõõmust — oli möödas nagu kuri unenägu...

Kuid, tuli põgeneda kiiresti. Igal hetkel võidi märgata vangi puudumist tulelõkke ääres.

Tugeva lõunatuule tõttu oli järv üleni valges vahus. Nagu suured maod mängisid lained järve pinnal, tõstes oma harju üles suveõise sügavsinise taeva poole, veeresid edasi üksteise võidu ja purunesid siis valgeks, kobrutavaks vahuks.

Silmapiilgu seisatas mees mässava järve ees sõnatult, haaris siis maast mölad ja, asetades need paati, tõstis naisegi sinna istuma keskmisele pingile. Siis tõukas paadi lainetele ja hüppas ise tohku paati juhtima.

Nagu laastukese haarsid metsikud lained paadi endile mängukanniks, tõstsid selle üles õhku ja paiskasid siis alla sügavusse nii, et paadi vetinud põhi raksatades puudutas järve liivast põhja. Sealsamas kandsid nad ta suure kiirusega endisest kohast ja puistasid ta nagu vallatades üle oma kergesti lõhnavate vahukobaratega.

sahal murenevat vagu. Ja ikka enam suurenes mustav mullapind.

Alles siis, kui künniäär jõudis üksiku männini, tegi mees peatuse, et lasta hobust hinge tõmmata. Isegi istus mättale ja süvenes varese vaatlemisele, kes kergelt kõndis üle kiitunud palu.

Äkki tundis mees oma südames tumedat valu. Oleks nagu lämbumas olnud ja õhku vähe. Mingi hirm pesitses salaja hinge. Ta ei julgenud end liigutada, tundus, nagu viibiks keegi selja taga. Tunne suurenes ja mees pidas oma hingetõmbeid, mis näisid talle liig valjud. Äkki puristas hobune. Sellest kohutatud hüppas ta üles ja käänis end kiiresti ümber, — ei olnud kedagi! Kuid luhalt kostis kiivitajate kisa*).

See näitas, et inimesed olid liikvel. Ruttu rakendas ta hobuse lahti, viis adra seljas sohu ja talutas siis hobuse kaugemale pöösaste vahele sööma. Siis seisatus ja kuulatas ta kaua luuravalt. Kuid asjata, ei olnud enam näha ega kuulda midagi kahtlast. Rahustunult istus ta mättale, et puhata.

Päike oli jõudnud juba poole lõunasse.

Vahepeal oli vares käinenenud ja pettunult tõusnud lendu. Ei maksnud end tõesti vaevata liiva seest putukate otsimisega, kui suuremaidki saake ootamas ees.

Hellitavalt libises mehe pilk üle värskest kiitunud mulla. Lahja oli ta, aga kobe. Juhtuks aga suvi õnnestuv, — poleks pöuda, võiks julgesti üle elada talve. Suudaks ainult kaitsev raba hoida põllulappi võoraste sammude eest.

Siis aga sirutas end ringutades üles: tundus näpistust kõhusopis. Hommikul oli maitsnud pala linnupetteks ja nüüd nõudis kõht oma õigust. Ringutades käänis ta end kodu poole — ja jäi seisma tulvana... Paks suitsupilv tõusis tiirelde taeva poole kohalt, kus asus ta kodu. Ei olnud kahtlust, ta elukoht oli hävingus!..

Kahe-kolme hüppega oli ta rohtu näriava hobuse kõrval, kargas sellele kaksiti selga ja kihutas umbnelja kodu poole. Tüminäl lõikasid hobuse rautamata kabjad liivasesse pinda sügavaid jälgi, mille kohal keerles veel kaua peen liivaltolm.

Paari hetkega oli ta raba ääres... ja juba selgitasidki silmad suitsupilvi ja lustilikke tuleleeke. Kuid... tule ümber askeldas kümnekond inimest. „Pardiaajad!“... käis mõte välguna läbi ta ärritatud aju. Siis aga andis ta hobusele karjatades tugeva hoobi ja tuiskas edasi.

Tule ümber askeldavad metsiku välimusega mehed olid kuulnud karjatust ja päid pöördes silmanud liginevat ratsameest. Sagades jooksid nad läbisege ja otsisid relvi, mis olid heitnud riisumistöö endist. Kuid enne kui kõik saavutasid need, oli mees kohal. Täiel sõiduhool haaris ta õueaiast niisuguse jõuga teiba, et aed raginal ümber lendas, ja keerutas seda metsikult oma pea kohal. See oli hirmus relv, seda märkasid ka riisujad.

Ehmunult jooksid nad laiali. Kaks aeglaseimat neist, kes ei pääsnud pakku õigel ajal, lamasisid juba hetke järel purustatud peadega maas.

See ärritas teisi. Hiilides hakkasid nad ringis liginema, teravalt jälgides iga mehe liigutusi, et hoiduda ähvardavast teibast. Ring kiskus end koomale. Küll langes veel üks, tabatuna teiba-hoobist, kuid järelejäänud jatkasid jahti ja tor-

masid siis korruga kõigist küljst mehe kallale. Toorelt tiriti ta kümnel käel metsiku kisaga hobuselt ja taheti heita põlevasse onni. Siis aga segas üks neist vahele, arvatavasti juht, seletas midagi võõrail sõnul, ja mees seoti köidikuisse ja heideti vähe eemale pöösasse.

Toorelt tiriti ta kümnel käel..

Köidikute ihhu lõikudes käänis end mees, püüdes vabastada käsi. Kuid olid asjatud pingutused, ei suutnud vabastada end. Tuli alistuda. Pidi leppima seisukorra ja saatusega.

Onn aga leekis. Priginal ja kärisedes lõomasid männipuust seinad, mille kohalt oli juba sisse langenud katus. Sünge sambana tõusis mustjas-vaigune suits üles helesinisesse õhku, kus, haaratuna keskpäevasest tasasest tuulest, kandus eemale sohu. Seal mähkis ta endasse kitudurad männid ja madalad maarjakased.

Ümber onni askeldasid üksluiselt võõrad, nagu poleks olnudki kokkupõrget mõni hetk tagasi. Isegi langenud seltsilised olid jäetud sinna, kus neid tabas metsik relv. Nähtavasti olid nad väsinud ja nälginud, mida tõendas moonakottide avamine ja lebamaheit eemale leegist.

Avasilmi jälgis mees alul võoraste liigutusi. Siis kiindus silm hüplevatele leekidele, mis kiiresti hävitasid tema vaevaga varatud kodu. Kõik hävines. Ainult veevang oli säilinud kesk õue, millest praegu üks võõras jõi suurel sõõmul; veevang, millele ta naine alles eile oli keerutanud pajunimedest uue sanga.

Seda silmates tuli äkki meele naine. Kus oli ta? Oli ta suutnud põgeneda võoraste kiiusist? Teda ei olnud näha kuski. Oleks ta aga tabatud, siis lebacks ta samuti siin nagu temagi, olgu elavalt — või surnult. Mehe hinge tekkis lootus. Kindlasti oli ta suutnud põgeneda. Kuuldes kiivitajate kisa pidi märkama ta ohtu ja suutma põgeneda varjavesse metsa. Rõõmsamaks sai mees. Olgugi et oli ise võoraste võimuses, oli ometi

*) Kiivitajaid ja karjalinde vihkavad nende äraandliku kisa pärast veel tänapäevgi vanemad inimesed. Mäletan oma vanaisa sõnu: „On halvavad linnud. Nende kisa pärast on hukkunud palju hingi.“

kus nad osalt ise ümber läksid, osalt sõitjate ärevusest ja jões uppujate poolt ümber kallutati. Jõgi oli korraga täis karvaseid päid, elu eest võitlevaid käsi ja jalgu, kellest üksikud kadusid kohe, kuna teised ujudes püüsid vee peal. Neid hakkas pommitama mees oma kividega. Plaksatades lendasid suured kivikambad, visatud tasujast käest, vette. Tabanud mõne karvase pea, ei kerkinud see enam.

Nii kestis heitlus elu eest mõne hetke. Ja kui mees lakkas pildumast kive, paistis veel üksainus pea veepinnal. Osavalt vee all ujudes oli jõudnud ta pea teisele kaldale. Seal ronis ta kiiresti veest ja hakkas kõigest jõust jooksmata mööda kallast allapoole. Küll oleks mees lootsiku abil suutnud veel tabada sellegi vaenlase, kuid nähes lootsiku kilde, röövitud vara ja surnukehi kärestiku alumises osas, lõppis tal korraga kõik võitlustuju. Ja õieti oligi ta ju tasunud kõik. Pääsnud pardiajaja oli jõudnud peale pikki vaevalisi teid viimaks koju, kuulutades kurba uudist oma dele.

*

Siis võttis mees peast oma võidunud mütsi ja põlvili laskudes palvetasid nad kava naisega. Palvetasid oma langenud vaenlaste hingede eest, kellele seda viimast armu teha ei saanud enam keegi. Palvetasid... härdalt oma hinges, paludes endile rahu elamiseks... õnnistust oma ettevõttele — luua uus, kolmas kodu.

Kindlustatult tõusid nad üles ja alustasid matka. Sootuks uue koha tahtsid nad leida, kuski põlismetsas, kuhu ei eksiks enam ühegi vaenulise jalga.

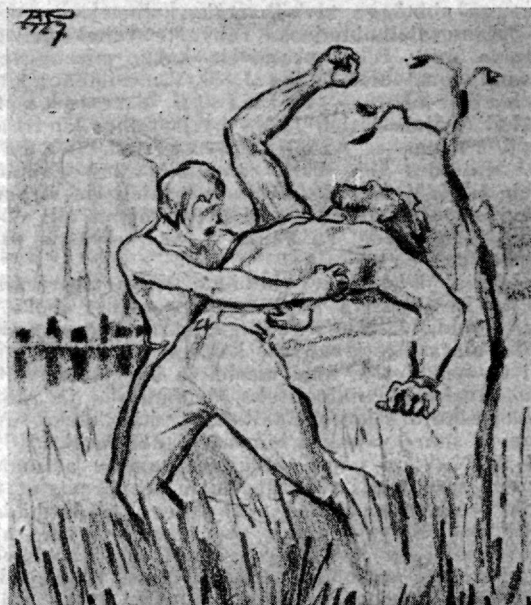
Jõudnud teha mõnisada sammu, tundis mees oma jalas äkki torkavat valu. Silmi maha liües nägi ta paksu heina sisse kaduvat kirjut ussi. Mees mõistis. Siug oli salvanud teda.

Maha istudes ja haava vaadates nägi ta sel- lel kaht helepunast veretilka. Ruttu jooksis nad tagasi jõe le ja hakkasid uhtma haava voolavas vees. Kuna haav tõmbas end kokku ja mees ei tunnud mingit valu, siis asusid nad uuesti teele.

Tüki aja pärast tundis mees, et käik muutub raskemaks. Ja haavaski tundus valu. Maha kumardudes nägi ta, et haav oli lõõnud paistesse.

Uuesti alustas ta teekonda jõe le tagasi, kuid juba joostes. Poolle teel läks käik aga raskeks ja ta pidi tarvitama naise toetavat kätt, et liikuda edasi. Kuid siiski oli käia raske. Juba paistis vesi eemalt.... kuid tinane raskus ronis mehe liikmeisse ja vaevalt liikusid jalad hirmunud naise

toetusel. Jäi käia veel mõni samm... kuid jalad ei kuulnud enam sõna ja mees vajus rohtu...

Aga jalad ei kuulnud enam sõna...

Vajus ja sinna suri mees, salvatud sala siust, kui oli tasunud kätte enda ja teiste kannatuste eest.

Rahvasuu kõneleb, et naine oli matnud mehe laiba jõe kõrgele kaldale. Hiljem ühinenud ta teiste põgenejatega ja lahkunud sootuks sealt maalt.

*

Sellest ajast on möödunud aastasadu. Endiselt voolab Emajõgi luhaliste kallaste vahel. Ainult rahu asub nüüd neil. Ei ole sõitnud neist ajast saadik enam ühtki vaenulist paati üles mööda veevoolu. Ja vaevalt nad seda suudaksid. Sest mehe vaim on valvel ja kaitseb jõge.

Kui aga suisel ööl hakkab süttima idas uue päeva valgus ja udupilved liiguvad hommikutuul- lest kantuna kõrgete pajupõõsaste vahel, siis võl- vat neis näha segaselt meest, kes on oma valve- matkal.

Väraska laagris.
August 1927. aastal.

Märkeid

Jenny Neggo-Vössokotsky kirjutuse „Näited ja näpunäited“ („K. Kodu!“ nr. 24, 1927. a.) puhul.

Victor Neggo.

Jenny Neggo-Vössokotsky käsitab oma artiklis: „Näited ja näpunäited“ kodukaitse küsimust ja propageerib soojel sõnul kõrget rahuaadet. Kõrget rahuaadet propagee- rib samas „Kaitse Kodu!“ numbris sama soojel sõnul ka kaitseleidu ülem kol. J. Roska oma artiklis: „Jõulurahu“, kus ta ütleb: „Sõ- jad ja revolutsioonid on riisunud ja hävitanud palju. Palju on inimhingestki kaduma läinud

headust ja armastust. Järele nüüd jäänud olevat vaid kurjus, kadedus ja õelus“.... „Lähenevad ja on kätte jõudmas jõulud — need rahu- ja armas- tusepäevad. Sel puhul — nagu ikka jõulude eel — tungib uue jõuga esile ja tundub erilisel te- ravana tasane, kuid sügav igatsus tõe- lise ja suure rahu järele“... „Tahaksin, et Rahu“.... „oma tiivad levitaks üle meie maa ja rahva ja Armastus köidaks kõiki võim-

Ja pärituule ning tugevate mõlatõmmete tõttu..

Kuid mehe käte jõule ja osavusele pidid nad lõpuks ikkagi alistuma. Ja pärituule ning tugevate mõlatõmmete tõttu lendas paat võidu lainetega sinna, kuhu juhtis teda mehe käsi.

Sõnatult seisid mõlemad paadis, vahtides tardunud pilgul vetemängu endi ümber öös.

Alles siis, kui see kahvatunud valgel silmi ette kerkis järve idakallas, katkestas naine korraga vaikuse ja küsis:

„Kuhu läheme nüüd?..“

Küsimus vabastas mehe näo tardunud ilme. Seni oli olnud ikka veel põgeneja seisukorras, kelle peasiht — jõuda võimalikult kaugemale oma jälgi jaist. Nüüd, kus ta peaaegu jälle võis hingata vabana, pidi ta tõesti mõtlema: k u h u nüüd?

Ootavalt vaatas naine mehe näkku, kelle käed ikka veel pingutusega juhtisid paati.

Kuhu nüüd?

Juba teist korda hävitati tema kodu mõne aasta jooksul. Teist korda pidi ta põgenema oma töö ja vaeva juurest. Kus leiab ta jälle varju endale ja oma truule kaaslasele? Kus on paik, kuhu ei satuks jälle vaenuliste meeste jälg? Tööd tahtis ta teha. Rajada kodu ja harida musta mulda. Miks ei lasta seda? Miks peab ta põgenejana hulkuma metsis ja soodes?

Viha valdas teda. Otsekui oleks lainetes peidus see nägematu suur vaenlane, nii purustas ta mõlaga neid, et paat lendas linnuna lainete harjul, jättes enda taha vahutee.

Tasuda, tasuda tahtis ta nende kannatuste eest, mida oli elanud üle viimastel aastatel. Tasuda tahtis ta nende elude eest, mis hukkunud sel ajal ta ümber.

Üks mõte küpsis ta ajudes. Seda voolis ta iga mõlatõmbega. „Sõidame jõeale,“ sõnas ta siis otsustavalt ja käänis paadinina õhtusse.

*

Tüki aja pärast jõudis paat jõesuhu. Siin ei olnud enam laineid, vaikselt voolas vesi haljate luhaheinaste kallaste vahel. Mees heitis käest mõlad; tasakesi kõikudes liikus lootsik edasi veevoolust kantuna.

Vaikne oli ümbrus. Jõelt tõusev hõre udu oli katnud kaldad ja tumedate kogudena paistsid sealte suured pajupõõsad.

Idataevas lõi ikka enam punetama. Pimedus kadus, andes maad algavale päevale. Luhal karjusid räägud ja ülal taeva all tegi mõhitaja oma kõlavat, varast hommikulendu.

Rahu oli siin. Otsekui poleks olnudki seda hirmsat aega, mis rõhus maad.

Naine oli uinunud. Pead kätele toetades hingas ta tasakesi läbi poolavatud suu. Kaua vaatles mees uinujat hardusega, otsekui kahevahel olles. Siis haaris ta otsustavalt mõla ja hakkas sõudma. Plaan tasumiseks oli küps. Tuli asuda selle teostamisele.

Päikese tõusuks jõudis lootsik Tamme kärestikku. See koht oli jões madal, täis suuri kive, mille vahelt jooksis vahutades läbi jõe vesi. Isegi tänapäev, mil teda on puhastatud ja süvendatud mitu korda, on kärestik kardetav laevasõidule. Sel ajal pidi laevnik kokku võtma kogu oma jõu ja osavuse, et sõidukit juhtida õnnelikult läbi kärestiku.

Sellele oli mees ehitanud oma tasumisplaani. Jõudes kärestiku alule, juhtis ta lootsiku neelavast voolust kaldale, hüppas kindlale maale ja tõmbas lootsiku pooleni järele. Imestunult avas naine oma silmad, tundes tõuget, mis andis lootsik kokku põrgates kaldaga.

Enne kui naine jõudis avada oma suu küsimusiks, hakkas mees seletama oma tasumisplaani. Kindlasti pidid pardiajajad tagasi tulema siit. Selleks ajaks tahtis mees ehitada kividest ja hagudest kesk voolu veealuseid tõkkeid, mille otsa sõites lootsikud pidid paratamatult minema ümber.

Ja algas töö, mis kestis neli päeva. Pea kogu see aeg ranas mees rinnuni kiire veevooluga võideldes jõkke salatõkkeid, kinnitades neid kivide ja hagudega. Ainult paar tundi puhkust maldas ta endale magamiseks ja keha kinnitamiseks linnunade ja kalaga, mida muretses naine luhalt ja jõest.

Neljanda päeva õhtuks valmis lõks. Siis korjas ta jõepõhjust kaldale suure pajupõõsa varju riida viskekive, millega tarbekorral kavatses tasuda oma piinu, sest lisaks kõigele tegid veel vabanemisel põlenud käed suurt valu.

Alles siis, kui ettevalmistused täiesti valmis, heitis ta puhkama. Pardiajajad võisid tulla oma röövtöölt — lõks ootas neid. Nende tulekut pidi mehe puhates jälgima naine.

Ja õigel ajal oli mees valmis saanud oma tööga. Juba järgmisel hommikul kuulus jõesuu poolt suurt kisa, mis ligines päri voolu. Seda kuuldes kiskus mees oma lootsiku kuivale, kõrge luhaheina varju, ja jäi ärevalt ootama naisega peidupaigas pajupõõsa taga.

Läks hulk aega ärevas ootuses. Siis paistis jõekäänaku tagant lootsiku nina. Pikkamööda ujus lootsik. Raskesti kooratuna, sügavas vees kandus ta alla päri voolu. Esimese järel tulid teised, ühtekokku viis sõidukit, kõik täis vara ja lärmitsevaid mehi. Nähtavasti olid pardiajajad lõunajärve osas Sakalamaal leidnud seni puutumata asundusi, mida tõendas rikkalik röövsaak lootsikutel.

Nüüd oli esimene lootsik jõudnud juba kiirre voolu. Tiireldes libises ta vahutavas vees, kallutades ühele ja teisele küljele. Siis tõstis ta korraga nina kõrgele ja sööstis tohu lainetesse. Samal hetkel paiskas ta mehed endast hooga jõkke ja kadus isegi vee alla.

Teistelt lootsikutelt oli märgatud seltsiliste õnnetust, kuid oli juba hilja pääsmiseks. Kiire veevool kandis sõidukid üksteise järel tõketele,

Väga huvitav on jälgida J. N.-V. artiklis Ameerika Leegioni tegevust ja tööd, mis osalt sarnane meie kaitseliidu ja naiskodukaitse omale ja täiel määral sobib nende tegevuse raamidesse.

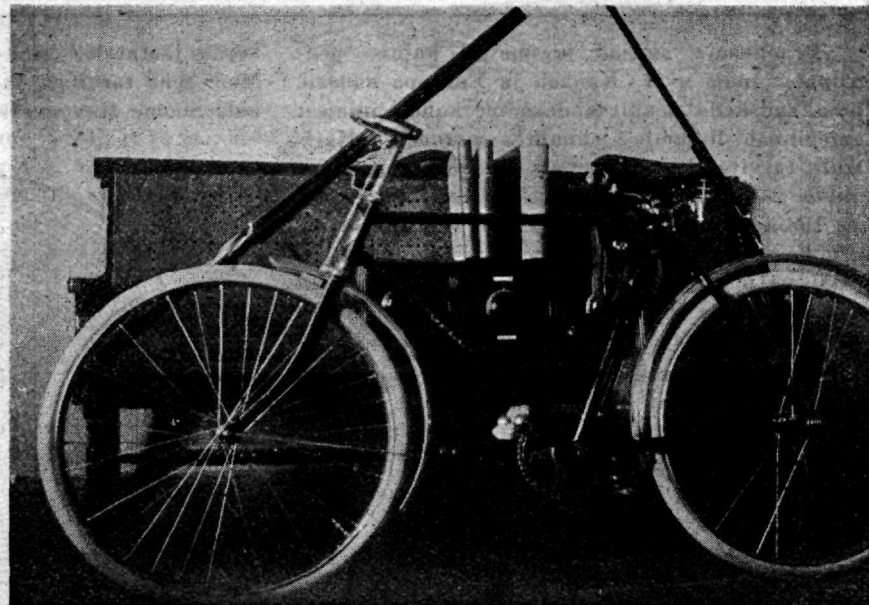
Ka meil oleks vaja rohkem rõhku panna demobiliseeritud vabadusvõitlejate käekäigu kergendamisele kohamuretsemise ja muul viisil, samuti sõjainvaliidide ja sõjas langenute laste eest hoolitsemine võiks olla üheks naiskodukaitse ülesandeks. Et kaitseliit ja naiskodukaitse üksused oma kogukonna elu tõstmisel ja ülesehitamisel kaasa peavad aitama, on endastkimõistetav. Samuti võiksid laste mänguplatside, avalikkude raamatukogude jne. asutamised seista naiskodukaitse tegevuskavas. Kodanikkude poliitiline kasvatamine, ühelegi parteile erilist propagandat tegemata, valimistest osavõtmiseks virgutamine ongi juba varemni seisnud kaitseliidu ülesannete hulgas. Nagu Ameerika Leegioni, on kaitseliit endast kujutanud „rahuaja armeed, mis alati on valmis appi tõttama rahva hädadele“, endast mõistetavalt muidugi ka ta suurimas hädas, kui võõras võim peaks püüdma hävitada ta rahu ja

vabadust, missugusel korral, nõnda usun kindlasti, ka Ameerika Leegion ei paneks käsij rüppe.

Ka näide Prantsuse elust on järeleaimamisväär, ka meie poistele tuleks näidata kinos — „sõda, nagu ta on. Sõda — salgamata, — idealiseerimata, — sõda, nagu ta on“... Kuid mitte ainult idealiseerimata, vaid ka mahakiskumata, kuigi viimaseid leidub vähe rahuadet propageerivate filmide hulgas erapooletult, just seesugusena, nagu ta tõepoolest on, kõigi ta raskuste ja ohtude, ohvrite ja hävituste, kuid ka õigluse, tõe, kodumaa ja vabaduse eest võitlejate ennastsalgavuse ja vapruste, mehisuse ja julgusega. Ning ma olen kindel, et mu poeg pärast niisuguse tõetruu filmi vaatlemist järgmises sõjalises õppuse tunnis kahekordse tõsidusega jälgib instruktoriga ettekanne, pühaliku tundega südames võtab kätte halja relva, — ning peaks ta korra olema sunnitud astuma võitlusse oma kalli kodumaa vabaduse kaitseks, siis ta seda teeb teadliku mehise sõdurina, kes kindlasti teab, mis teda ootab, kuid siiski vankumatu truudusega käsitab oma relva viimase hingetõmbuseni...

Kõrval pildil:
väljaloositud võidud.

„Kaitse Kodu!“ loterii tagajärjed.

Akt.

„Kaitse Kodu!“ tellijatevahelise loterii kohta 5. jaanuaril 1928. a. kell 10 kaitseliidu peastaabi ruumides.

Juures olid: kaitseliidu peastaabist: majanduse pealik Pullisaar, propaganda pealik Neggo, raamatupidaja Aperson, ametn. Soans, ametn. Kattenberg; Tallinna malevast: leitn. Ingermann ja ametn. Sagar ning „Kaitse Kodu!“ tegevtoim. Jalak ja asjaajaja Jukk.

Loosimisest võtsid loosiomanikkudena osa kõik „Kaitse Kodu!“ tellijad, kes 1. jaan. kas „Kaitse Kodu!“ toimetusele või talitusele või talituse usaldusmehele tellimisraha kogu 1928. a. eest ära olid tasunud.

Loosimisel sai I võidu — jahipüss — III-3021 — Juhan Vihterste — Vändra pstk. 5.

II võidu — jalgratas — I-387 — Aleksander Tõrva — Saare ag. Tartumaal.

III võidu — raadioaparaat — I-301 — Heinmann, Tallinn, Suur Karja tän.

IV võidu — väikekalibriline vintpüss — I-457 — 10. jalgväe rüg. I kompanii.

V võidu — „Kaitse Kodu!“ 1927. aastakäik iluköites — I-347 — A. Mägi, Narva, Joala t. 15.

VI võidu — „Kaitse Kodu!“ 1927. aastakäik lihtköites — I-178 — J. Malahov Tallinn, Suur Patarei t. 2.

5. jaanuaril 1928. a. (Allkirjad.)

salt üheks suureks pereks.“ Rahuaate propageerimine on iga õiglase ja teadliku kodaniku ülimaks ülesandeks, rahu alalhoidmine oma rahvale igasugu abinõuga ta pühimaks kohuseks.

Rahu alalhoidmiseks rahvaste vahel on aga olemas mitu teed, peamiselt kaks, missuguseid nimetab oma artiklis ka J. N.-V.: esimene: kuitahad rahu — valmistu enesekaitsele! (Sõjale! ütleb J. N.-V.) ja teine: kuitahad rahu — propageeri rahuaadet!

Mainides neid kaht rahualalhoidmise abinõu asub J. N.-V. aga äkki esimese täielisele eitamisele, leides, et ainult teisel neist võivad olla soovitud tagajärjed. Ta hüüab — ära relvastu, vaid desarmeeru!

Kuigi ülemaaailmline desarmeerumine on ka Eesti rahva palavamaks sooviks, siiski ei saa leppida J. N.-V. vaatega, et desarmeerumist võiks alata Eesti rahvas, kas või üksinda. „mis, kui ta seda teeks, ühel meel ja ühel nõul, võiks olla suurimaks ajalooliseks sündmuseks ja rahavaks eeskujuks kogu maailmale“, mis „oleks suur tegu ja suure vaimlise küpsuse tunnistuseks.“

J. N.-V. ei nõua seesuguse sammu astumist praegu veel Eesti rahvalt, mitte seepärast, et ta seda praegustes oludes peab alles Eestile hädahohtlikuks, ei, vaid ainult seepärast, et tema arvates „meil ses küsimuses veel ei olda ühel meele“, et „see pole veel saanud rahva tahtmiseks ja veendumuseks,“ sest kui ta seda oleks, siis võiks ja peaks J. N.-V. arvates Eesti rahvas kindlasti selle sammu ka praegustes oludes astuma, sest „kui kord rahvas teadlikult enam ei taha sõda, siis ei tule ka enam sõda“ — väidab ta.

Ning siin oleme jõudnud põhjanevale eksitusele, olukordade sootuks valesti hindamisele.

J. N.-V., kes kauemat aega on seisnud lähedal Maailmarahu Liigale ja selle tööle ning on selle aadete vaimustatud pooldaja, kes juba mitu aastat elab suurriigi suurlinnas, Pariisis, näib unustanud olevat meie Eesti olusid ja hindab neid, väikese Eesti riigi omi, suurriigi omadena.

Ta läheb isegi veel kaugemale. Ta tsiteerib Maailmarahu Liiga sekretäri Meg Maccowani väiteid, et „seni kui pole muutunud see (inimeste vaimulaad V. N.), ei pane ükski seadusakt ega diplomaatlik kokkulepe või rahuleping sõjapidamist seisma“ — s. t., et maailmas võiks valitseda alatine rahu ainult siis — kui kõik inimesed muutuksid seesmiselt veendunud rahuarmastajaks.

Pooldades täiesti Meg Maccowani arvamist ei sõandaks ma siiski ning eriti just ta väidete tõsidusega arvestades isegi suurele Prantsuse rahvale, kuigi tema liikmed kas või viimseni teadlikult „enam ei taha sõda“, soovitada desarmeeruda ükski, enne teisi, kuigi see ehk oleks „suurimaks ajalooliseks sündmuseks ja rahavaks eeskujuks kogu maailmale“, veelgi vähem aga väikele Eesti rahvale, nagu seda teeb J. N.-V. Jah, see võiks vahest olla küll ilusaks zhestiks, „oleks suur tegu“, nagu ütleb J. N.-V., ent see maksaks ühtlasi Eesti rahva olemasolu, ta vabaduse, ta enesemääramise. Ei ole mingit kasu ühest vagast lambast, kui ümberringi uluvad hundid. Muutugu kõik vagadeks lammasteks, ka kurjeim hunt, siis alles võiksime kõneleda sellest, et maailmas võiks hakata valitsema alatine rahu.

Eesti rahva ülim püüd on alal hoida rahu ja vabadust oma maale ja rahvale. Ka siis, kui veel kõik ta kodanikud poleks läbi imbutud rahuaatetest oleks see ta tungivaim nõue, sest selleks sunnivad teda ta kodanikkude piiratud arv, ta ajalugu ning ta geograafiline asend. Seepärast peab ta ka käsitama kõiki abinõusid rahu alal-

hoidmiseks. Ta peab toetama rahvaste propageerimist, eriti nende, tema suurte naabrite juures, kes ahnete silmadega teda varitsevad, kuid ühtlasi peab ta ka käsitlusele võtma kõik enesekaitse abinõud, mis iganes võimalikud. Ning neist on mõjuvõimsam — tahtmine olla vaba. Juba emaihus peame varustama lapse selle sisemise tahte ja tungiga — olla vaba Eesti kodanik ning valmis kõike ohvriks tooma selle kallima vara kaitseks. Sest sellest mõttest kantuna võib Eesti rahvas olla kindel, et ta on ja jääb vabaks, rahus elada ja rahulikult edeneda võib aga ainult vaba ja suverääne rahvas.

Emapiimaga imetagu iga ema oma lapse hingesse tahte elada rahuliku ning vaba Eesti kodanikuna. Kasvagu ta üles sarnasena, et ta endale kunagi kujutledagi ei suudaks mingit muud olukorda. Elada ja olla vaba, olgu tal identsed mõisted. Siis jääb Eesti rahvale ainult kaks võimalust — emba-kumba, kas Eesti rahvas elab ja on vaba või teda pole enam olemaski. Seepärast peame maast madalast õppima käsitama igasugust relva, mitte selleks, et peale tungida, rikkuda teiste rahu, vaid selleks, et tarbekorral kaitsta oma rahulikku arenemist ja vabadust, kaitsta kuni rahu ja vabaduse riisuja hävitamiseni või varisemiseni vabale Eesti pinnale. „Kuni veel päkapikune poisike suudab tõsta oma kätt, seni tahame kaitsta oma vabadust“ — see meie metsikul kombel tapetud Eesti vanemate hüüdisõna jäägu ka meie lipukirjaks igavesteks aegadeks.

Kogu looduse on Looja varustanud relvade, igale putukale ja mardikale ja ta annud oma kaitseabinõu, millega ta end kaitseb vägevama vastu. Kas peaksime meie, kelle kõrgeim aade on rahu ja vabadus, heitma nurka oma relvad, et mingid südamedud ja õelad õnnekiitid, nagu hundid südaööl, jällegi võiksid tulla tapma meie rahulikke kodanikke, riisuda meilt vabaduse, rikkuda meie rahu.

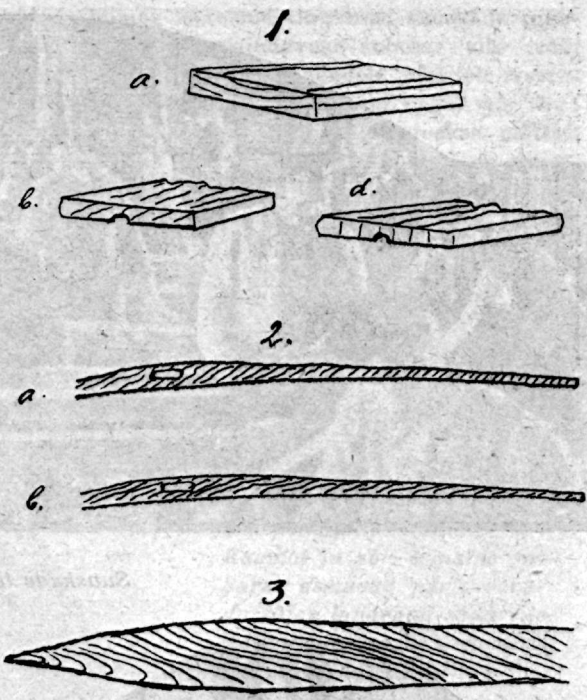
Ei ja tuhat korda ei. Peame elama üks käsi rahuliku töö juures, meie riigimajandust ülesehitava töö juures, teises käes relv selle rahuliku töö kaitseks. Peame elama sel kombel senikaua, kuni rahuaated on muutunud meid ümbritsevate huntide aadeteks, kuni kõigi Litvinovite ja teiste desarmeerumise ettepanekud tuleksid puhtast südamest ja ei ole ainult ilusad zhestid ning tühised sõnakõlksud.

Seepärast ei põle ka „see piha leegitsev tuli naisest-kaitseliitlase hingest jumalamuidu“, nagu ütleb J. N.-V., kui ta „käsikäes ja külj külje vastas püsib mehe kõrval ka siis, kui kutsub häire“, kui ta „oma kuuma, armastava südamega lööb käed külge, kus iganes näeb selleks vajaduse“.

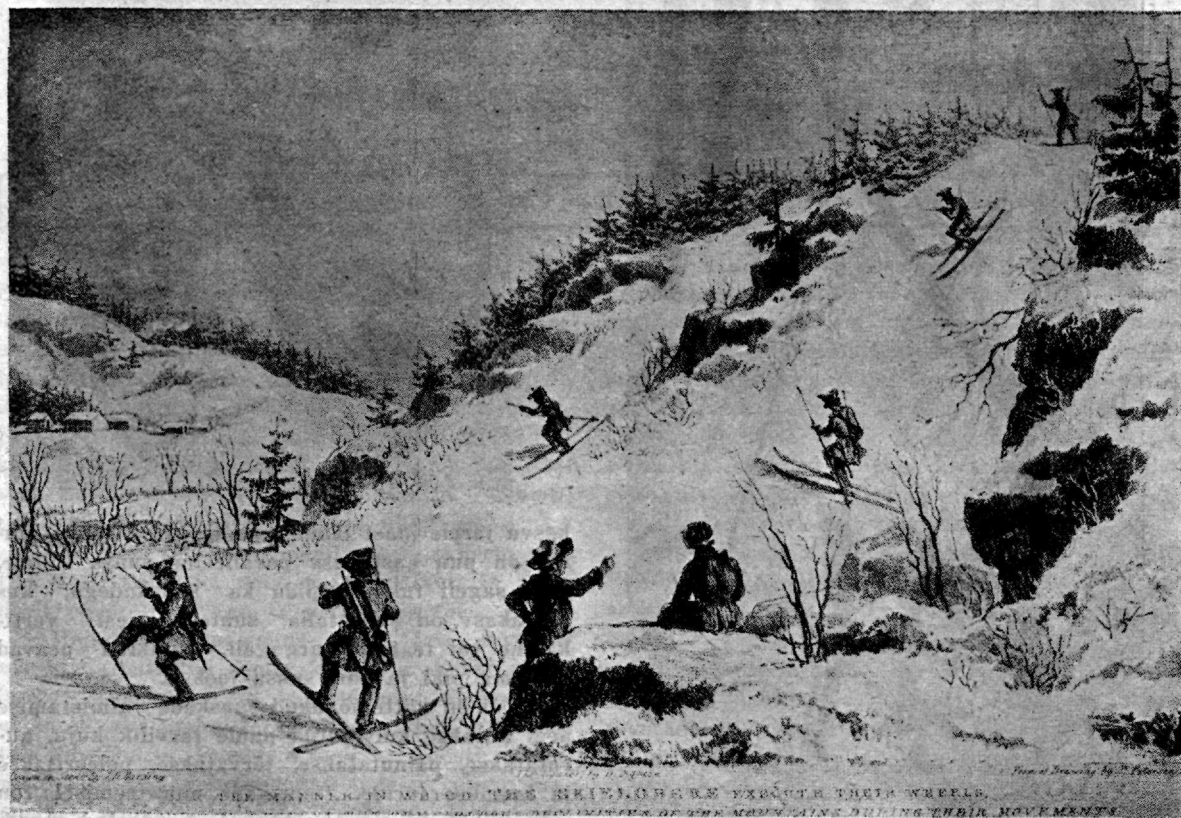
Seepärast ei kardata ka Eesti emad, et sõjaline õppus koolides, kaitseliidus võiks toorestada nende poegi, et ühes sõjakunsti imbuks noorte hingesse midagi mürgitavat; seepärast, et nad on teadlikud selles, et relva tohib tarvitada ainult kõrgete ülesannete teenistuses — kodukaitseks võõra vägivalla vastu, rahu ja vabaduse kaitseks, seepärast ei imbu nende hingesse kodukaitse võimalustega tutvunemisel ei mingit mürgitavat ega toorendavat, vaid kõrget rahu-, vabaduse- ja kodumaa-armastuse aated ning nendega ühes — mehisus, kohusetruudus, enesedistsipliin, terav silm ja terane meel, rahvuslik enesetunne ja solidariit; nende hing muutub karskeks ja puhtaks, silm ning vaade säravaks ja selgeks, ning sügavamasse südamepõhja pesitseb alatiseks töötus — seista töö ja õiguse eest viimase veretilgani.

Head suusad peavad olema valmistatud kõvast, kergest, kuivast ja painduvast puust. Parimaks suusa puuks loetakse hikoori, kuid et selle puu kodumaaks on Ameerika ja tema sissetoomine meile läheb kulukaks, langeb ta kõne alt välja. Tuleb otsida ja leida kodumaa puudest kohased puusordid. Tugevamaks ja libedamaks puuks osutub tamm, kuid oma raskuse tõttu kõlbab ta ainult mäesõidusuuskadeks, millede järele nõudmine meil mägede puudumisel võrdlemisi väike. Meie okaspuud, kuusk ja mänd, on küll kerged, kuid kergesti kuluvad ja murduvad. Lehtpuudest parimaks ja kättesaadavaimaks seni on kask, mille tõttu on hakatud valmistama suuski peajasjalikult kasest.

Suuskaade headus oleneb väga palju nende valmistamise ja puu lõikamise viisidest. Suusa puu peab olema lõigatud eelmisel talvel, enne kui puu mahlad hakkavad tõusma. Lõigatud puu saetakse laudadeks, kaitstakse vihma ja päikese eest ning sarnaselt kuivatatakse kogu aasta. Kunstliku, kõrge temperatuuriga kuivatamise juures muutub puu hapraks. Puu enesest peab olema täiesti tugev, s. o. temas ei tohi leiduda mädanikke, pehastust, seenetust, kõdumist, ussiauke, läbikasvanud kohti j. n. e. Parimaks ja tugevamaks on puu põhjapoolne osa. Suuskadeks määratud laud tulevad lõigata puu

1. a - aastakasv paralleelne suusa tallale.
 b - " nõlvak
 d - " "perpendikulaarne s.tallale.
 2. a. b. - puutoim vastu suusa jooksu.
 3. Puutoim päri suusajooksu.

Norra suusasõdurid (a. 1820) harjutustel.

Suusafamine.

Suuskade liigitusest, valmistamise viisidest.

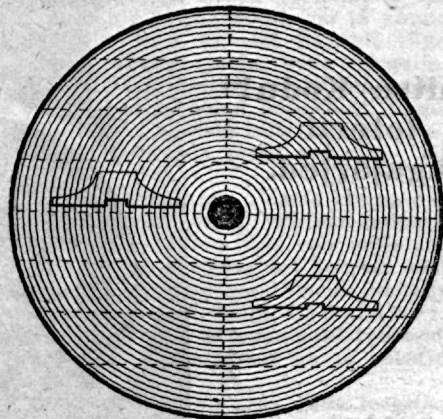
Eelmises „Kaitse Kodu! numbris avaldasime artikli „Suusafamine“, mis on lugejaskonnas äratanud laialist huvi. Meile on tulnud järelepärimisi suuskade soovitatavate liikide ja valmistamisviiside kohta. Seepärast laseme siin K.-l. peastaabi spordipealikul jätkata oma huvitavate kirjelduste seeriat.

Praegusaja suusad jagunevad kahte peagrüppi: India või Kanada ja Euroopa suusad. India suuskade peaülesandeks on kanda inimest lumepinnal, liikumine sünnib sammudes. Harilikult tarvitatakse siinjuures üht keppi. Suusa pikkus 95—110 cm., laius 30—45 cm. Meie oludes India (Kanada) suusad ei ole vastuvõetavad, sest koosnedes kergest, sooltega läbipõimitud ovaalsest puust raamist on nad liig kerged ja õrnad meie kõva lume juures, ka liikumine nendel sünnib liig aeglaselt.

Euroopa suusad on pikad ja kitsad. Peaülesanne on sõitjat kanda lumepinnal ja võimaldada kiiret liikumist.

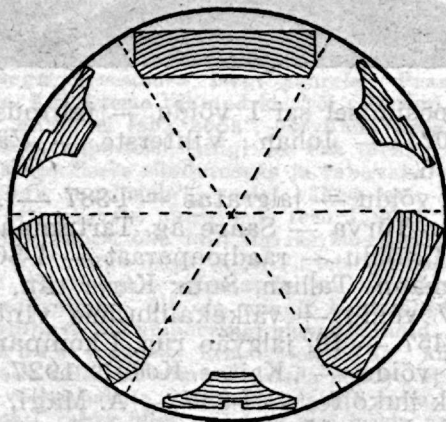
Euroopa suuskadest on nimetamisväärtsid Soome, Rootsi ja Norra suusad, missugused oma

korda jaotatakse mäe- ja lamedamaasuuskadeks. Meil seni tarvitati lamedamaasõiduks peaaesjalikult Soome Haapavesi ja Ideal tüüpi suuski, ku-

Kuis ei ole soovitav saagida.

Sarnase lõikamisviisi juures saab ühest tüvest küll rohkem suuski, kuid nende headus ja tugevus on eelmisel joon. näidatud suuskadest märksa halvem. Suuremal osal suuskadel on siin aastakasv peaaegu täiesti vertikaalne.

Kuis kasetüve saagida.

Sarnase lõikamisviisi juures on kõikidel suuskadel puu aastakasv paralleelne suusa tallale, mis kõige paremaks loetakse.

na mäesõiduks Norra — Telemarkeni suusad on leidnud üldist poolehoidu.

Viimasel ajal on Soomes läbi löönud n. n. „Turist“ ehk murdmaasuusad, missugused võimaldavad liikumist lamedal ja ka murdmaal. Ka meil on „Turist“ tüüp võitnud suusatajate poolehoidu ja viimasel ajal varustatakse end peaaegu ainult „Turistidega“. Soome eeskujul on ka meie kaitseliit ja kaitseväge varustatud „Turist“-suuskadega.

Roni võtta keskmise kasvuga ja vähe pikemale kehale suusa pikkuseks 8 jalga (235—245 cm), lühikasvulisele — 7,5, naistele ja noortele poistele 7 jalga (210 cm). Suusa pikkuse kindlaksmääramisel võib arvesse võtta ka suusataja kehakaalu. Nii 73,71 kilogr. keharaskuse juures oleks suusa pikkus 250—275 cm, iga 8,19 klg pealt pannakse juure või arvatakse maha 15 cm.

Suuskaade ostmisel ja väljavalimisel tuleb

pidada silmas loeteldud tingimusi suuskade tugevuse, kerguse ja painduvuse suhtes, siis võib kindel olla, et kõikidele nendele nõuetele vastavad suusad löövad vastu pikemat aega, mis väga tähtis on kokkuhoiu kui ka suusajooksu mõttes, sest üks paar häid sissesõidetud suuski on suusatajale sama tähtis kui viiulikunstnikule sajast tükist lapitud sissemängitud vana viul.

E. L.

Naiskodukaitse esinaine pr. Raamot ja abi-esinaine pr. Saral asetavad pärja vabandussõjas langenud sõdureile Tallinna kaitseväe surnuatal.

Aadete teenistusse!

Naiskodukaitse kongressil prl. Oskari (Viljandi) poolt peetud ja suuremat tähelepanu vääriv referaat.

Elame erakorraliselt aatevaesel ajal. Suurimas sõjamõllus, mida tunneb ajalugu, on maailma rahvad heidelnud. Pikkade aastate kestes on hävitatud majanduslikke ja vaimseid varasid. Inimkond on kehvenenud nii majanduslikkude varade poolest kui kõlbiselt ja intellektuaalselt. Ei ole peale maailmasõda kerkinud üles ühtki kandvat aadet. Elatakse kuidagi lootusetult päevast päeva. Rahulolematus, pessimism, uskmatlus, kõlbline langus on üldised nähtused.

Ka Eesti oli suure maailmasõja tallermaaks. üle Eesti valgusid, teda majanduslikult ja kõlbiselt riüustates, Vene ja Saksa sõjaväed.

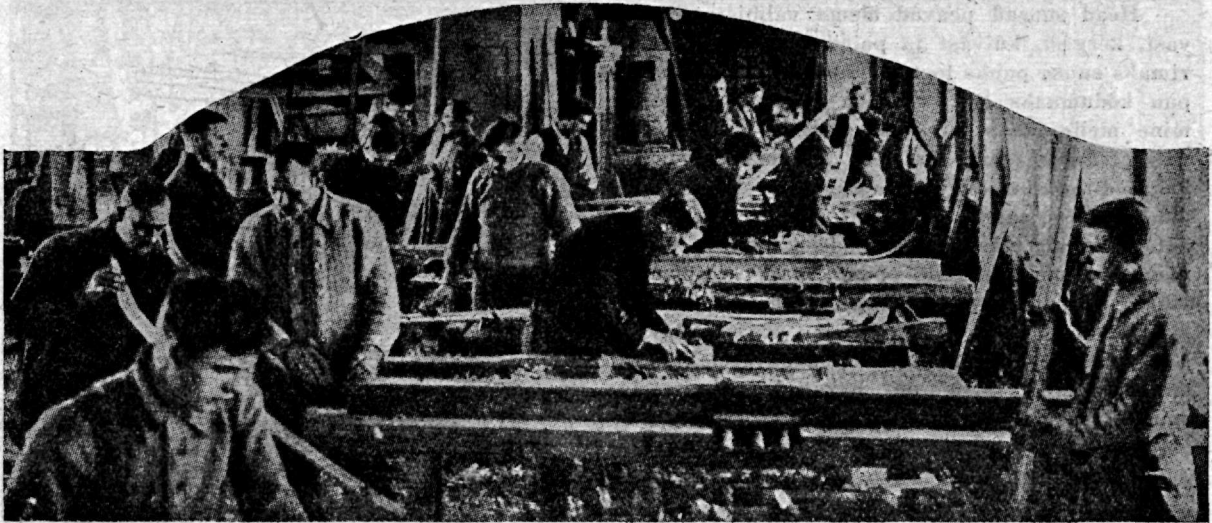
Meie ligema naabrina asub alati kommunistliku kihutustöö demoraliseerivat mürgi välja hingav Venemaa. Ka majanduslik depressioon on meil eriti raske, terav. Kogu riigi majandus tuli alles luua. Puudusid meil ka täiesti majanduslikku kriisi pehmendavad tegurid, nagu erakorrased hädamajapidamise oskuste levitamine, majandusliku depressiooni põhjuste asjalik selgi-

tamine, kannatust, pikkameelt ja leplikkust sugereeriv propaganda. Otse selle vastu on meie avaliku arvamise kandjad, ajalehed, end rakendanud hävitava demoraliseeriva tendentsi kandjateks. Puhutakse sensatsiooniks üles igasugused väärnähtused, taktitult arvustatakse avalikke tegelasi, rebitakse maha igasugune autoriteet — õonestatakse rahva hingeelu, tehakse teda haiglaselt vastuvõtlikuks igasugusele mürgitusele.

Üldiselt näib pilt troostita, kurvana.

Oleme meie siis praegu tõesti nii vaesed? Ei ole meil tõesti ühtki aadet, mis meid tiivustaks, välja viiks aatevaesuse lootusetu soolau-gastest?

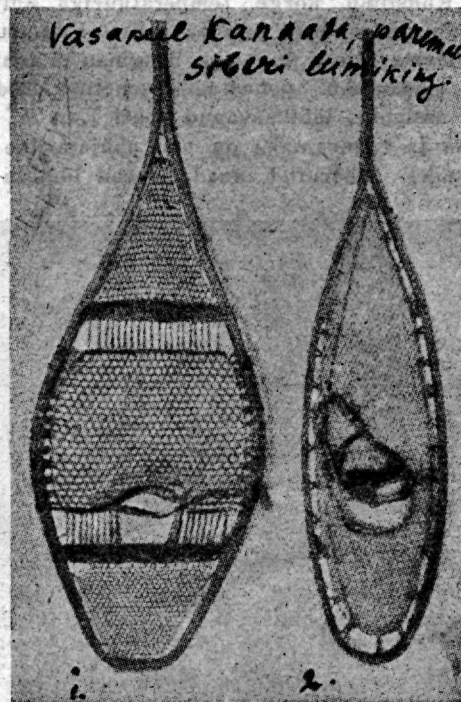
Suur maailmasõda tõi Eestile riikliku iseisvuse. Saabus aare, millest varem vaid julgeti unistada. Muinasjutt muutus tõeks. Kalev tuli koju. Isamaalik vaimustuse laine käis kõrgelt. Kõiki ühendas üks püha aade: „iseseisev, rippumatu Eesti!“ Võimatu sai võimalikuks. Käputäis kangelasi suutis tagasi tõrjuda

Suuskade tehas Soomes.

Talverüts.

kasvu järele idast lääne suunas. Hea suusa juures on puu aastakasv paralleelne suusa tallale, kuid sageli tuleb leppida ka suuskadega, kus aastakasv on suusatalla suhtes täiesti vertikaalne või teatava nurga all. Puukiud peavad jooksma piki ja päri suusa jooksu.

Kui on kätte jõudnud suuskade valmistamise aeg, antakse kuivatatud puule tarvilik kuju, aurutatakse, painutatakse, tõrvatakse, poleeritakse ja lastakse turule. Suuskade muretsemisel on väga tähtis ka nende pikkus ja kandepind suusataja keharaskuse suhtes. Nii soovitab Ranne

keskkoht tuleks luua Tallinna, keskkogu juhatase juure. Propaganda ala oleks kogu Eesti, Narvast Petserini ja Vilsandist Laurani. Propaganda vahenditeks peaksid olema: loengud, kursused, vastava sisulise kirjanduse levitamine, kinofilmide demonstreerimine selgitava ettekandega, udupiltide seansid, kontserdid, rahvusliku sisuga peod jne.

Kodukaitse ühingute võrk ulatub tihedalt üle maa. Kodukaitse pere on nüüd juba küllalt arvurikas, hulk haritud naisi on ta liikmed. Kahtlemata aga kasvab ta peale kongressi hoogsalt. Nii et aktiivseid tegelasi kohtadel ei tohiks puududa. Igatahes tuleks kõik intelligentsed jõud Kodukaitse juure koondada, eriline tähelepanu tuleks pöörda noortele keskkooli lõpetajatele.

Keskkogu ülesanne on täpsed juhtnöörid välja töötada propaganda tegevuseks.

Et K. K. oma eesmärkide saavutamiseks esimeses järjekorras rahvahariduslikku tasapinda püüab tõsta, rahva huvide piirkonda laiendada, teda teatud suunas juhtida, siis tuleks kahtlemata kontakti astuda haridusministeeriumiga, kohalikkude linna ja maa haridus-osakondadega ja kõikide haridust levitavate organisatsioonidega. Nimetatud asutustel on kasutada rida K. K. propagandaks vajalisi vahendeid, nagu kino ja udupildi aparaadid, filmid, udupiltide kollektioonid, raamatukogud, ruumid, mitmesugused instruktorid jne.

Edasi tuleks propagandat juhtival orgaanil kokku seada raamatute ja muude allikate nimestik, kust võimalik referaatideks materjali ammutada. Kohal peetud referaadid tuleksid saata keskkogusse, kust neist siis väärtuslikumad oleks võimalik saata sinna, kus kas vastavate jõudude puudusel ehk jälle materjalide kättesaamatuse tõttu ise võimalik ei ole referaate pidada. Kõige paremad referaadid aga annaksid trükitult levitamiseks sündsat kirjandust.

Ka demonstreerimiseks sündsate filmide nimestik tuleks kokku seada ja filmid vastava tekstiga varustada. Ma ei mõtle siin mitte ainult filmis eneses teksti, vaid ka pikemat selgitavat teksti, missugune kantaks ette filmi demonstreerimisel.

Selle teostamiseks võiks kokku leppida kinoomanikkudega ja vastavate omavalitsustega. Ka udupiltide seansse võiks samaselt korraldada. Riiklikku toetust saavad teatrid on juba asunud tasuta aegajalt etenduste andmisele. Sarnaseid etendusi tuleks sagedamalt korraldada. Ettekanded võiksid selgitada Eesti näitekirjanduse arenemist, üksikute näitekirjanikkude toodangut jne. Ka kontserdid vastavate loengutega oleksid kasulikud. Kevadel ja suvel võiksid heasisulised alkoholita rahvapeod kasulikud olla. On ju meil, eriti maal, hea eeskavaga pidusid veel vähe. Ka kirjalik propaganda ei jääks mõjuta. Ka ajalehtede veerud peaksid Kodukaitse propaganda teenistusse astuma. On ju meil küllalt haritud naisi, kes sulg käes võivad ja peavad avalikuse ette ilmuma ja Eesti kultuuri, ajalugu, majandust jne. valgustavate artiklite kaudu avaliku arvamist positiivsele alale juhtima.

Olen kindel selles, et kui Kodukaitse mõne aasta propaganda alal on tegutsenud, siis lootusetu aatevaesus on vähenenud, asemele on astunud aateküllane arusaamine elust kui iga inimendi kaastööst suurel rahvakultuurilisel alal. Siis osatakse väärilisel hinnata ja armastada oma maad ja oma rahvast.

Asume tööle ühisel nõul ja jõul — tulemused on siis kindlad.

Eriti aga püüdkem teha kaastööd ja levitada meie kaitseliidu ja naiskodukaitse häälkandjat „Kaitse Kodu!“, kuna tema praegu osutub mõjuvamaks propagandaabinõuks meie kättes.

Esimesed nädalad.

Uus aasta algas kohe sündmusega kaitseliidu elus: 3. jaanuaril astus pealinnas kokku naiskodukaitse 1. kongress, millisele oli üle maa kõigist, ka kõige kaugematest, kodukaitse naisühingutest tulnud kokku üle 130 esindaja. Kongressi siht ja otstarve on meie ajakirja veergudel juba küllaldast valgustust leidnud, samuti toome juba käesolevas numbris ära kongressi resolutsioonid ja suure osa ettekantud referaatidest ning ülejäänud neist järgmises numbris. Ka kongressi käik on lugejaile tuttav ajalehtede kaudu, kes sündmusele pühendasid palju tähelepanu. Seepärast piirdume siin vaid kongressi märkimisega, ühtlasi veel kord juhtides tähele-

panu käesolevas „Kaitse Kodu!“ numbris leiduvatele kongressi referaatidele.

Sama päev, 3. jaanuar, oli üle kogu riigi vabadsussõjas isamaa eest langenute mälestamise päevaks. Ilus ja tähendusrikas komme — vahe- rahu aastapäeval kogu Eestis katkestada igasugune töö, liikumine, tegevus ja neil vaiksetel silmapilkudel mõelda tänus ja leinas neile, kes oma elu annud lunastushinnaks meie vabaduse, iseolemise ja parema tuleviku eest — õnnestus igalpool hästi, paremini kui eelmistel aastatel. Pealinnas, Tartus ja teistes linnades ning keskkoh- tades, kus sõjaväeosad olemas, peeti leinaparaadid.

nii idast kui läänest pealevalguvad vaenlaste hulgad. Olime kõik nii õnnelikud, nii rikkad — meil oli aade; meil oli, mille pärast võidelda.

Sellest õnnelikust ajast on möödunud 10 pikka aastat. On möödunud ülivad pidupäevad. Halli argipäeva liivalaidudel on hääbunud suur vaimustuse laine. Maad on võtnud troostita, aateta rahulolematust.

Eesti naine oli alati truuks kodu kaitsjaks, nii sõjas kui rahu. Võib ta nüüd külmalt pealtvaatajaks jääda, kui äärmine aatevaesus hävitab Eesti kodu, mürgitab rahva hinge?!

Ei, Eesti naine ei jäänud pealtvaatajaks. Aktiivselt koondusid Eesti naised Kodukaitse

Oma riiklikkus, oma rahvuslikkus — kas ei ole need aated küllalt väärilised, et astuda praegu valitseva aatevaesuse asemele! Kas ei ole nad küllalt kõrged, et neile elada? Eestlased on sajandeid elanud vaeslastena, võõra hooldamise all. Kõik, mis meil pärandusena oli jäänud esivanematelt — oma kultuur, oma keel — taheti meilt võtta. Meid taheti ümberrahvustada ja sellepärast näidati meile alaväärtuslikuna, kõlbmatuna kõik, mis oli meie oma. See aga, mis oli võõras, seda näidati meile ihaldatavana.

Selle suggestiooni mõju all elame veel praegu. Kui iseseisvaks saime, avanesid meile kõik seni lukustatud varaaidad — osutusime väärtuslike varade peremeesteks, saime nii rikkaks, et meil mõnigi pärl on äraandmiseks üldisesse rahvaste kultuur-varaaita. Kuid meie ise ei oska neid varasid õieti hinnata, õieti armastada. Meie ise tunneme neid esialgu veel vähe. Meie

*Naised austavad
langenud kangelasi.*

Naiskodukaitse viib 1. kongressi puhul 3. jaanuaril pärja langenud sõdurite hauale.

ridadesse. Kodukaitse ühingute ajutised määrused näevad ette Kodukaitse ühingute tegevusena laiaulatusliku propaganda omariiklikul ja rahvuslikul alal. Ajutiste määruste § 3 ütleb: „Oma ülesannet täidab Kodukaitse naisühing 1. teotsedes rahva ja kaitseliidu rahvusluse ja kõlbuse tõstmiseks, 2. toetades k.-l. riikliku ja rahvusliku propaganda alal, asutades propagandärühmi, kelle ülesandeks on soetada ja levitada rahu ja sõja ajal isamaalist ja rahvusliku propaganda sisulist kirjandust, korraldada propaganda-koosolekuid ja -päevi ja kasutada muid propagandavahendeid.

Eesti iseseisev rippumatu kodumaa, Eesti oma kultuur, need on kõrged aated, milliste laiaulatusliku levitamise paneb naiskodukaitsele ajutine põhikiri.

peame tundma õppima esivanemate pärandust, samuti ka neid varasid, mis kogutud Eesti iseseisvuse ajal. Iga eestlane peab tundma oma maad ja rahvast. Eestlane peab õppima jälle mõtlema ja tundma eestlasena! Selle poole juhitakse oma propaganda tegevuse. See aade tiivustagu meid.

Propagandat hinnatakse 20. sajandil võimsa abinõuna teatud tendentsi kandvate ideede levitamisel ja laiade hulkade nendele ideedele vastuvõtlikuks tegemisel. Iga eduka propaganda eelduseks on ühine, kogu propagandat juhtiv keskoht, võimalikult lai propaganda piirkond, kõikide võimalikkude abinõude kasutamine, aktiivne, väsimatu tegevus kohtadel.

Sarnane Kodukaitse propagandat juhtiv

Male.

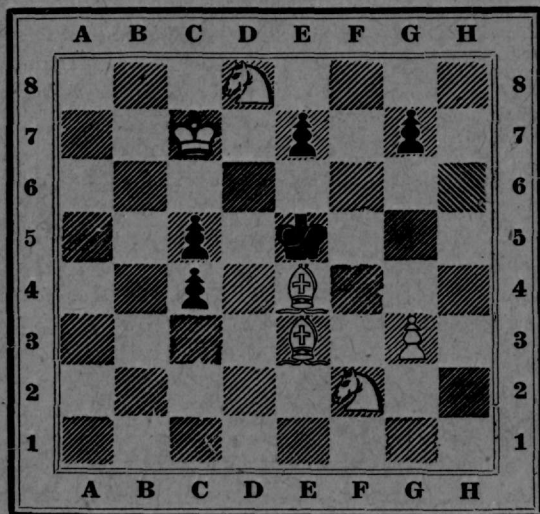
Toimetaja A. Burmeister.

Ülesanne nr. 47.

Kokku seadnud H. Bachman (Kurjõel).

„Kaitse Kodu!“ originaal.

Mustad.

Valged.

Valged: Kc7, Oe3 ja e4, Rd8 ja f2, Eg3.

Mustad: Ke5, Ec4, c5, e7, ja g7.

Valged algavad ja annavad matt k a h e sammuga.

Lahendusi palutakse saata järgmisel aadressil:
Tallinn, Narva mnt. 26, krt. 6, A. Burmeister.

J. Raua ülesande nr. 44 lahendus.

1. Kh4—g5, Kd5—e6,
2. Lb1—a2 annab matt.
1. (Kh4—g5), e5—e4,
2. Lb1:c4 annab matt.
1. (Kh4—g5), Kd5:c6,
2. Lb1—b7 annab matt.
1. (Kh4—g5), Kd5—c4,
2. Lb1—d3 annab matt.

Õiged lahendused saatsid: B. Kärner, E. Priisk, Evald Karp, G. Friedemann ja stud. tehn. V. Tep-paks (Tallinnast), G. Vehterstein (Vändrast), Martin Villemson (Pärnust).

Müüa

väikesekaliibriline täiesti korras
õppepüss „F. N.“ süsteemi.

Järelepärimistega pöörata

„Kaitse Kodu!“ talitusse.

Naljad.

Distsipliin.

Pealik noormalevlasele: „Niiviisi ei tohi, malevlane Tamm! Igakord, kui tulete õp-pusele, on teil padrunitask isemoodi rihma kül-jes. Ja püss on teil kord riide-, kord nahkrih-maga!“

„Mu nimi pole sugugi Tamm, härra pealik!“
„Nii! Ka teie nimi pole enam Tamm!“

*

Kiitlemise tipp.

Õppuse vaheajal istuvad malevlased Kaer-aste ja Konkman mättal ja vestlevad:

„Ah, mis need püssid nüüd!“ ütleb Konk-man. „Aga mul oli hea kuulipüss — sakslased, kurivaimud, võtsid selle ära — küll võttis hästi märki! Kord lasin 400 meetri kauguselt üht jä-nest, kel lumehange tagant paistsid ainult kõr-vad. Lasen, aga jänese kõrvad paistavad ikka veel. Lähen vaatama — jänes oli surnud, ta oli just parajasti kahe jala peal istunud, kui kuul tal südame läbistas, silmapilkselt surnud ja nii jäänudki.“

„Aga minul oli kord püss,“ kõneleb Kaeraste, — „päris ime kohe! Tead, mis tempe ma temaga tegin? Süütasin ta'ga paberosse...“

„Aga kuidas?“

„Noh, sidusin ta kõvasti aia vahele kinni, tõmbasin vinna, sidusin pika nõõri trikli külge kinni, läksin 100 sammu kaugusele nii, et kuul pidi tabama mu paberossi otsa, tõmbasin röörist, pauk tuli ja kuul hõõrus paberossi otsa riivates selle põlema...“

*

Uueaasta õnnesoov.

Proua Lõumann tuleb oma väimehele ja tü-trele uueaastapäeval külla. Eeskojas võtab teda vastu ta tütrepoeg Juku, kes vanaemale soovib head uut ja palju õnnelikke aastaid.

„See on sinust väga ilus, et sa mulle soovid head uut ja palju aastaid, mu poisu! Kust sa sellele tuled?“

„Papa peksis mind ja ma tahan talle kätte maksa...“

*

Kahekordne õnnesoov.

„Soovin õnne, leitnant! Kuulsin, olete abi-ellunud.“

„Härra major, kes seda on kõnelenud? Mul pole midagi seesarnast mõtteski olnud!“

„Veel kord mu südamlilik õnnesoov!“

Kaitseliidu munder

keskmisele kasvule, peaaegu
täiesti uus, odavasti müüa.

Imanta tän. nr. 31, krt. 3.

Astavahetus tõi Eestile uue rahaüksuse. Meil pole enam „markasid“ ja „penniseid“ — nende asemel peab nüüd kõike arvestama „kroonide“ ja „sentidega“, kusjuures 1 kroon võrdub endisele 100 margale ja 1 sent 1-le margale.

Teine rahanduslik uuendus, mille tõi kaasa uus aasta, on Pikalaenupank ja Eesti Panga ümbermoodustamine. Vana aasta viimasel päeval valiti vabariigi valitsuse poolt Pikalaenupanka nõukogu ja direktor. Presidendiks valiti Paul Õpik, senine Eesti Panga laenuosakonna direktor. 7-liikmelisesse nõukogusse valiti kõigi suuremate riigikogu rühmade esindajad. — Pikalaenupank on asutatud — nagu näitab juba nimi — pikaajaliste laenude andmiseks. Tema alla viiakse ka senise Eesti Panga poolt antud pikaajalised laenud, kuna Eesti Pank ise jääb puhtemissioonipangaks ja annab raha ainult likviidäri-vekslite vastu, kust raha saab tagasi 3—9 kuu jooksul. Uue panga põhikapitaliks on 5 miljonit krooni ja antakse talle laenu lisaks 1,35 miljonit krooni. Ta võtab laenude pealt 9½—10 protsenti. Ümberkujundatud Eesti Panga presidendiks jäi edasi senine president J. Jaakson, kuna nõukoguliikmete hulgas oli vahetusi. Eesti Panga käest läksid ära ka hoiusummad, nimelt riigi hoiukassale, kes pani maksma uued, alandatud protsendimäärad. — Kogu selle põhjapaneva ümberkorraldusega on astunud suur samm edasi meie rahanduse tervendamiseks ja kindlustamiseks. Seda enam, et Rahvasteliidu poolt Eestile muretsatud välislaenust juba miljon naelsterlingit nüüd ka Eesti arvele üle kantud.

Kuna käesoleval aastal uue kaitseväeteenistuse seaduse järele lüheneb kaitseväeteenistusekohustuse aeg ühe aastani, muutub riviosade kasutamine vahiteenistuseks raskeks, sest see nõuaks sõduritelt nii palju aega, et nad ei suudaks korralikult läbi võtta õppust. Seepärast asutab sõjaministeerium suuremates keskohtades — pealinnas ja Tartus — erilised üleajateenijate väeosad ainult vahiteenistuse kandmiseks. Vahikomandode meeskonnad käivad harilikkude sõjaväekorralduste alla. Pealinnas võetakse vahikomandodesse veel 70—80 meest juure, kelle vanuse ülemmääraks on 33 aastat. Tingimuseks on, et nad peavad olema varem teeninud jalaväes rivikohtadel. Palk: kapralitel 30 kr., reameestel 25 kr. kuus. Peale selle prii korter ühiseluruumes, söök ja riided.

Tallinnast lahkus uude teenistuskotta senine Soome saadik Eestis, täisvoliline minister dr. Rudolf Holsti, kes alati end näidanud tõsise ja südamliku Eesti sõbrana. Dr. Holsti läheb

Soome saadikuks Schveitsi ja ühtlasi Soome esindajaks Rahvasteliidu nõukogusse. Kuigi meil on tõsiselt põhjust kahjatseda dr. R. Holsti lahkumist Eestist, ei või keelduda talle soovimast õnne uuel, tähtsamal ja vastutusrikkal kohal, maailmapoliitika keskkohas. Meie soovid on seda otsekohe semad, et dr. Holsti lahkumisel antud jutuajamistel kinnitas oma otsekohest eestisõbralikkust ja soovis temale nii armsaks saanud vennasrahvale parimat ja heledamat tulevikku. — Dr. Holsti asemele määrati Soome saadikuks Eesti Arne Vuorimaa, kes lähemal ajab asub oma uuele teenistuskohale.

Naaber Läti rabeleb veel ikka oma valitsuskriisis, mis algas täpselt nädal enne jõulu. Kõik erakonnad on katsunud uue valitsuse kokkuseadmiseks õnne, aga keegi neist pole seda suutnud. Praegu on raske ette näha, millise pöörde see kriis võtab, oletatakse isegi töövõimetu seimi laialisaatmist ja uute valimiste väljakuulutamist.

Kõikidele rahuõpradele ja poliitikahuvilistele on põnevamaks probleemiks praegu „igavese rahu lepingu“ küsimus, mille algatanud Ameerika Ühisriigid — esiteks kavatsesid sõlmida ainult Prantsusmaaga, siis laiendada kõigi tähtsamate kodanlikkude riikide peale. Kuigi niisuguse lepingu otstarve on vastuvaidlematult hädavajaline inimsoo parema tuleviku pärast, tundub ta ettepanek Ameerika poolt siiski veidi ta praeguse valitsuse valimiseelse taktilise võtena. Prantsusmaagi jätab endale vastuses, mille ta Ameerikale annud, mõnesugused reservatsioonid, kuna ju leping Ameerika poolt ettepanud kujul oleks Rahvasteliidu tähtsuse vähendajaks. Umbes samas mõttes käsitleb Ameerika ettepanekut inglise, Itaalia ja Jaapani avalik arvamine.

Idanabri valitseva partei praegune juhatus on teostanud oma puhastustöö otsustava sammu: Trotski, see Trotski, kes oli punavägede ülemjuhataja ja Lenini parem käsi, on kuuluste järele saadetud asumisele Venemaa kaugemasse ossa. Samuti kõik teised vastarindlased, kelle isikud ja programmilised nõudmised vastuvõtmatud Nõukogude Vene praegusele faktilisele diktaatorile Stalinile.

Naiskodukaitsja!

«Kaitse Kodu!» on ka Teie häälekandja. Kas olete ta juba tellinud ise ja asunud ta tellimiste kogumisele? Kas olete juba saanud kaastööd?